

Utjecaj Zagreba i Karlovca na socioekonomski razvoj Jastrebarskog

Lončarić, Tomislav

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:422140>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Tomislav Lončarić

**Utjecaj Zagreba i Karlovca na socioekonomski razvoj
Jastrebarskog**

Diplomski rad

predan na ocjenu Geografskom odsjeku
Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
radi stjecanja akademskog zvanja
magistra geografije

**Zagreb
2020.**

Ovaj je diplomski rad izrađen u sklopu diplomskog sveučilišnog studija *Geografija; smjer: istraživački (Geografski informacijski sustavi)* na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod vodstvom doc. dr. sc. Vedrana Prelogovića.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Diplomski rad

Utjecaj Zagreba i Karlovca na socioekonomski razvoj Jastrebarskog

Tomislav Lončarić

Izvadak: Rad se bavi utjecajem Zagreba i Karlovca na socioekonomski razvoj Jastrebarskog. Navedeni utjecaj proučava se kroz analizu procesa deagrarizacije, deruralizacije, urbanizacije, suburbanizacije, broja i strukture dnevnih migranata, promjena u obrazovnoj strukturi stanovništva te korištenju funkcija kojih u Jastrebarskom nema ili nisu dovoljno kvalitetne. Za analizu navedenih procesa korišteni su dostupni relevantni statistički podaci, dok je za potrebe analize korištenja funkcija van Jastrebarskog provedeno anketno istraživanje te su na temelju analize svih tih prikupljenih podataka izvedeni zaključci.

54 stranica, 32 grafičkih priloga, 12 tablica, 52 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: Jastrebarsko, Zagreb, Karlovac, socioekonomski razvoj

Voditelj: doc. dr. sc. Vedran Prelogović

Povjerenstvo: doc. dr. sc. Vedran Prelogović
izv. prof. dr. sc. Aleksandar Lukić
doc. dr. sc. Ivan Zupanc

Tema prihvaćena: 8. 2. 2018.

Rad prihvaćen: 10. 9. 2020.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Master Thesis

**The influence of Zagreb and Karlovac on the socio-economic development of
Jastrebarsko**

Tomislav Lončarić

Abstract: The thesis deals with the influence of Zagreb and Karlovac on the socio-economic development of Jastrebarsko. This impact was studied through the analysis of the process of deagrarianization, deruralization, urbanization, suburbanization, the number and structure of daily migrants, changes in the educational structure of the population and the analysis of the use of functions which do not exist in Jastrebarsko or are not of sufficient quality. For the analysis of the mentioned processes, the available relevant statistical data were used, while for the needs of the analysis of the use of functions outside Jastrebarsko, a survey was conducted. Based on the analysis of all these collected data, conclusions were drawn.

54 pages, 32 figures, 12 tables, 52 references; original in Croatian

Keywords: Jastrebarsko, Zagreb, Karlovac, socio-economic development

Supervisor: Vedran Prelogović, PhD, Assistant Professor

Reviewers: Vedran Prelogović, PhD, Assistant Professor
Aleksandar Lukić, PhD, Associate Professor
Ivan Zupanc, PhD, Assistant Professor

Thesis title accepted: 08/02/2018

Thesis accepted: 10/09/2020

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia.

1. Uvod	
1.1. Predmet i prostorni obuhvat istraživanja.....	1
1.2. Cilj i hipoteze istraživanja.....	2
1.3. Metodologija istraživanja.....	3
1.4. Pregled dosadašnjih istraživanja i literature.....	4
2. Opća geografska obilježja.....	6
2.1. Fizičko-geografska obilježja.....	6
2.2. Historijsko-geografski razvoj.....	7
2.3. Demogeografska obilježja.....	10
2.4. Promet.....	14
2.5. Gospodarstvo.....	17
3. Indikatori utjecaja Zagreba i Karlovca na socioekonomski razvoj Jastrebarskog.....	18
3.1. Deagrarijacija i deruralizacija.....	19
3.2. Urbanizacija i suburbanizacija.....	23
3.3. Dnevni migranti.....	28
3.4. Lokacija i relokacija industrije i poslovanja.....	32
3.5. Obrazovna struktura stanovništva.....	36
4. Polarizacija u korištenju funkcija na temelju anketnog istraživanja.....	40
5. Zaključak.....	50
Popis literature.....	51
Popis izvora.....	53
Popis mrežno dostupnih izvora.....	53
Popis slika.....	VI
Popis tablica.....	VII
Anketni upitnik.....	VIII

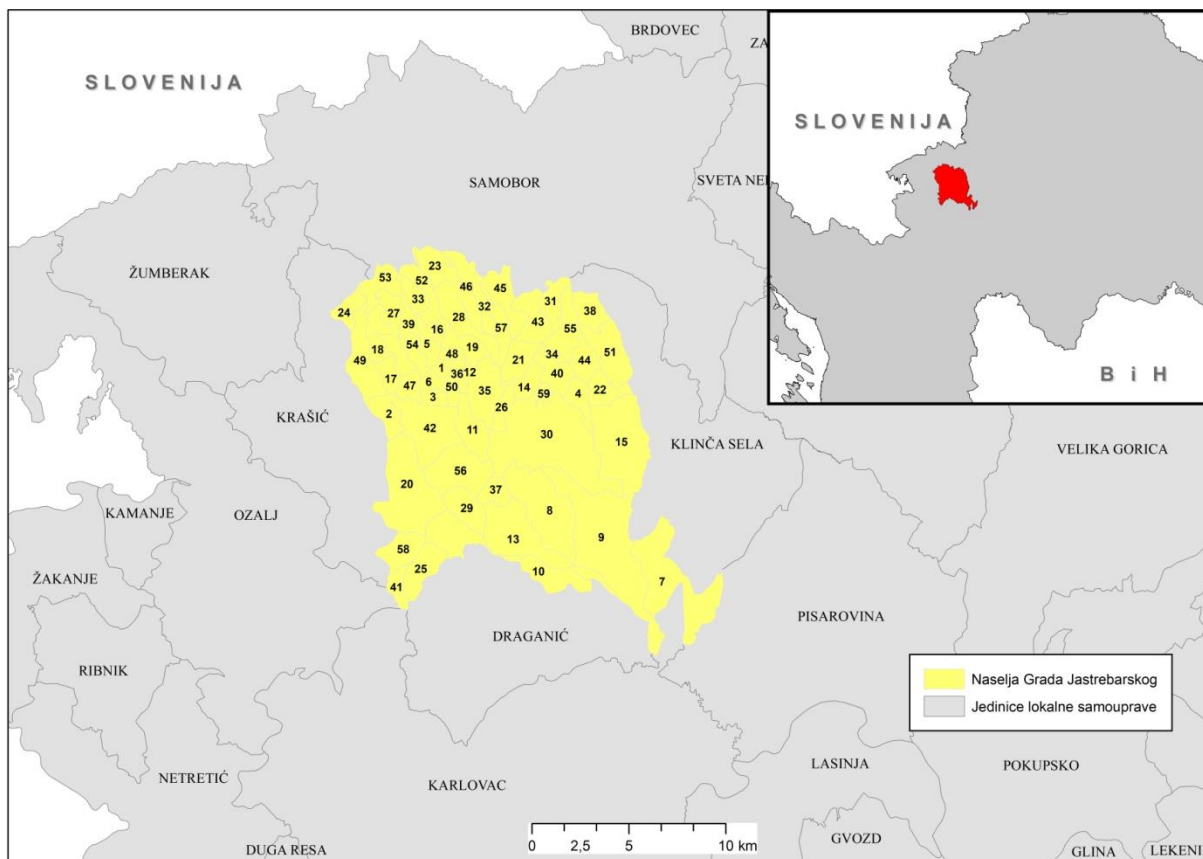
1.1. Predmet i prostorni obuhvat istraživanja

Grad Jastrebarsko jedan je od devet gradova Zagrebačke županije. Može se smatrati jednim od satelita grada Zagreba. Nalazi se unutar gradske regije, udaljen je oko 30 km od matičnoga grada i funkcionalno je samostalniji, odnosno razvio je gradotvorne funkcije koje ga izdvajaju kao samostalno gradsko naselje. No, iako funkcionalno samostalnije, Jastrebarsko je i dalje u značajnoj mjeri ovisno od funkcija Zagreba. To se prije svega odnosi na nedostatak centralnih funkcija. Centralne funkcije koje stanovnicima Jastrebarskog nisu dostupne u njihovom Gradu su prije svega obrazovne funkcije (srednje strukovne škole, visoke škole i fakulteti) i zdravstvene funkcije (sve osim ambulantnog liječenja), dok su funkcije opskrbe te kulturne i sportsko rekreacijske funkcije prisutne, ali nedovoljno kvalitetne i raznolike. Što se tiče funkcije rada, u Jastrebarskom postoji signifikantan broj radnih mjesta, ali ipak nedovoljno za samostalnost po tom pitanju. Uz to, ta radna mjesta ne odgovaraju u potpunosti obrazovnoj strukturi stanovništva, te su stanovnici Grada, naročito visokoobrazovani, prinuđeni poslove tražiti izvan administrativnih granica Jastrebarskog, a to “izvan“ u pravilu označava velike gradove u blizini.

Kod korištenja svih navedenih funkcija dolazi do polarizacije, jer osim u Zagreb, stanovnici Jastrebarskog u značajnijoj mjeri ih nalaze i u Karlovcu, koji je nešto bliži Jastrebarskom od Zagreba. Na spomenutu polarizaciju kod korištenja funkcija, utječu brojni faktori – od blizine, prometne dostupnosti, opremljenosti funkcijama te kvalitete samih funkcija i dr.

Prostorni obuhvat ovog diplomskog rada obuhvaća administrativno-teritorijalnu jedinicu Grad Jastrebarsko (Sl. 1.), koja je nastala iz bivše općine Jastrebarsko, kojoj su još pripadale i današnje općine Klinča Sela, Pisarovina, Krašić i Žumberak, a prostorno je definiran Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj iz 1995. godine. Navedena administrativno-teritorijalna jedinica prostire se na 229 km², pod nju spada 59 naselja: Belčići (1), Brebrovac (2), Brezari (3), Breznik Plešivički (4), Bukovac Svetojanski (5), Celine (6), Crna Mlaka (7), Cvetković (8), Čabdin (9), Čeglje (10), Črnilovec (11), Dolanjski Jarak (12), Domagović (13), Donja Reka (14), Donji Desinec (15), Draga Svetojanska (16), Dragovanščak (17), Goljak (18), Gorica Svetojanska (19), Gornja Kupčina (20), Gornja Reka (21), Gornji Desinec (22), Grabarak (23), Gračac Slavetički (24), Guci Draganički (25), Hrastje Plešivičko (26), Hrašća (27), Ivančići (28), Izimje (29), Jastrebarsko (30), Jurjevčani (31), Kupec Dol (32), Lanišće (33), Lokošin Dol (34), Malunje (35),

Miladini (36), Novaki Petrovinski (37), Orešje Okičko (38), Paljugi (39), Pavlovčani (40), Pesak (41), Petrovina (42), Plešivica (43), Prhoć (44), Prilipje (45), Prodin Dol (46), Rastoki (47), Redovje (48), Slavetić (49), Srednjak (50), Stankovo (51), Špigelski Breg (52), Tihočaj (53), Toplice (54), Vlaškovec (55), Volavje (56), Vranov Dol (57), Vukšin Šipak (58), Zdihovo (59) (Sl.1).¹

Sl.1. Proučavana administrativno-teritorijalno jedinica i njen geografski položaj
Izvor: Autor prema URL 6

1.2 Ciljevi i hipoteze istraživanja

Cilj ovog rada je analizirati u kojoj mjeri Zagreb i Karlovac utječu na socioekonomski razvoj Jastrebarskog (gradskog naselja i administrativne cjeline). Analizom podataka poput obrazovne strukture, udjela poljoprivrednog stanovništva, broja dnevnih migranta i dr., praćenih kroz određeni vremenski period, želi se u korelaciju dovesti socioekonomski razvoj Grada Jastrebarskog s velikim gradovima u njegovoj blizini – Zagrebom i Karlovcem. Također, s ciljem diferencijacije koliko je svaki od ova dva grada doprinio razvoju Jastrebarskog, uz spomenute podatke bit će i analizirani rezultati provedenog anketnog istraživanja o korištenju pojedinih skupina funkcija.

¹ Broj u zagradi označava položaj svakog naselja na karti (Sl.1.)

Hipoteze su:

1. Zagreb i Karlovac u značajnoj su mjeri utjecali na socioekonomski razvoj Grada Jastrebarskog.
2. Funkcija kojih u Jastrebarskom nema ili nisu dovoljno kvalitetne stanovnici velikom većinom koriste u Zagrebu i Karlovcu.
3. Zbog opremljenosti funkcijama i veličine Zagreb je mnogo značajnije utjecao na Jastrebarsko od Karlovca.

1.3 Metodologija rada

U ovom diplomskom radu korišteno je nekoliko metoda. Uz analizu postojeće literature kojom je obuhvaćen ovaj prostor, u radu su se koristili statistički podaci iz različitih izvora (popisi stanovništva, statistički ljetopisi, podaci Državne geodetske uprave, podaci škola sa područja promatranog prostora i dr.), te odgovarajuća prostorno-planerska dokumentacija. U svrhu potvrđivanja/ opovrgavanja određenih hipoteza te nadomještanja nedostupnih i nepostojećih podataka, provedeno je i terensko istraživanje (anketiranje). Kao glavni analitički alati u radu korišteni su ArcGIS 10.4.1. i Microsoft Excell, pomoću kojih su prikazani i vizualizirani rezultati istraživanja.

Anketno istraživanje o korištenju funkcija izvan Grada Jastrebarskog provedeno je u periodu od 10. do 30. svibnja 2020. godine na 1% ukupnog stanovništva Grada Jastrebarskog, od čega je anketirano otprilike 1% stanovništva svakog naselja unutar Grada. Detaljna metodologija anketnog istraživanja biti će objašnjena u nastavku rada, prije iznošenja samih rezultata istraživanja.

Kod demografske analize, iako su korišteni podaci svih modernih popisa (1857.-2011.), oni podaci iz posljednja dva (2001., 2011.) nisu direktno usporedivi sa popisima prije njih zbog toga što se zaključno sa Popisom iz 1991. primjenjivala "de iure" metoda stalnog stanovništva. U popisu stanovništva iz 2001. godine prvi puta se primijenila de facto metoda, gdje se prvi put pri definiranju ukupnog stanovništva primjenjuje koncept "uobičajenog mjesta stanovanja" i uvodi se razdoblje od jedne godine i dulje kao osnovni kriterij za uključivanje ili isključivanje osobe iz ukupnog stanovništva. No međutim, u popisu 2011. također se primjenjuje spomenuti koncept kao i 2001. godine, ali se prvi put uvodi namjera odsutnosti/prisutnosti kao dodatni kriterij za uključivanje ili isključivanje osobe iz ukupnog

stanovništva. Iz toga proizlazi da se podaci oba spomenuta popisa temelje na konceptu "uobičajenog mjesta stanovanja", no oni nisu neposredno usporedivi. To je tako najprije zbog namjere odsutnosti/prisutnosti koja se nije prikupljala u Popisu 2001., a potom i zbog toga što je Popis 2001. u ukupan broj stanovnika uključivao i osobe odsutne godinu i dulje koje su se u mjesto stalnog stanovanja vraćale sezonski i mjesečno (te se osobe u Popisu 2011. ne uključuju u ukupan broj stanovnika). No s obzirom na mala odstupanja na razini promatranog područja te činjenici da demografska analiza nije od krucijalne važnosti za ovaj rad, izmjena metodologije nije uzeta u obzir.

Treba napomenuti da još neki podaci korišteni u radu nisu direktno usporedivi, ali su zbog intenziteta promjene ipak uzeti u obzir. Tako su podaci iz Popisa 1971. za stanovništvo prema spolu i najvišoj završenoj školi komparirani sa kasnijim podacima, unatoč tome što se u spomenutom popisu radi o stanovništvu starom 10 i više godina, a u kasnijim popisima o stanovništvu starom 15 i više godina.

1.4 Pregled dosadašnjih istraživanja

Isključivo prostorom Grada Jastrebarsko do sada se bavilo nekoliko autora, te su o njemu napisana četiri diplomatska rada i dvije monografije. U diplomskom radu „*Jastrebarsko*“ (Kovačević-Krolo, 1958), autor istražuje fizičkogeografska i funkcionalna obilježja Jastrebarskog, dok diplomski rad „*Atrakcijska osnova turizma Grada Jastrebarskog*“ (Klobučar, 2015) analizira postojeću turističku ponudu, valorizaciju prirodnih i društvenih atrakcija te daje smjernice za daljnji razvoj turizma na području Grada Jastrebarskog. Dva rada koja se bave donekle sličnom tematikom kao ovaj rad su „*Jastrebarsko u sistemu satelitskih naselja Zagreba*“ (Falica, 1981) te „*Sociogeografska transformacija Grada Jastrebarskog*“ (Palčić, 2014). Prvi analizira funkcionalnu povezanost Zagreba i Jastrebarskog, dok u drugom autorica analizira sociogeografsku transformaciju Jastrebarskog od kraja Drugog svjetskog rata do danas.

Monografija „*Jastrebarsko: 1249. – 1999.: 750 godina grada*“ (Bakšić i dr, 2001), napisana povodom 750-e godišnjice prvog pisanog dokumenta gdje se spominje Jastrebarsko, prikazuje detaljan povijesni presjek Jastrebarskog, njegova prirodna i kulturna bogatstva te novije socioekonomske procese. Na sličan način o Jastrebarskom se piše i u monografiji „*Zagrebačka županija*“ (Dizdar i Leček, 2003), u kojoj je obrađen čitav prostor Zagrebačke županije.

Od ostalih radova u kojima se analizira utjecaj Zagreba kao matičnog grada na okolni prostor treba istaknuti radove Vreska: „*Gradska regija Zagreba*“ (1978) „*Dnevni urbani sistem Zagreba*“ (1984), „*Neke promjene u funkciji rada i gravitacijskim područjima većih centara Hrvatske 1961-1981. godine*“ (1989), „*Gravitacijsko područje dnevnih migracija Zagreba 1991. godine*“ (1994) i „*Suburbanizacija Zagreba*“ (1997) te rad „*Suburbanizacija i kvaliteta življenja u zagrebačkom zelenom prstenu*“ (Lukić, Prelogović, Pejnović, 2003), u kojem se za razliku od Vreskovih radova, pozornost pridaje i kvaliteti življenja u suburbanom prostoru.

O tematici najbližijoj ovom diplomskom radu - razvoju naselja pod utjecajem dvaju većih gradova u blizini postoji rad „*Utjecaj urbanih funkcija Siska i Petrinje na transformaciju i gravitacijsku usmjerenost prigradskog naselja Mošćenica*“ (Braičić, Džihić, 2015), u kojem se analizira prigradsko naselje Mošćenica na koje je, iako administrativno u sastavu Grada Petrinje, više utjecao Sisak, uslijed svojih razvijenijih urbanih funkcija.

2. Opća geografska obilježja

2.1 Fizičkogeografska obilježja

Prostor koji obuhvaća Grad Jastrebarsko, prema Magašu (2013), nalazi se na području Sjevernog nepropusnog Pokuplja. Od toga, veći dio se nalazi na području Žumberačkog prigorja, dok su manji rubni dijelovi na području Crnomlačke zavale na jugoistoku odnosno Žumberka i Samoborskog gorja na sjeverozapadu. Čitav prostor Sjevernog nepropusnog Pokuplja ima sličan tip oblikovanja kulturnih krajolika, na tercijarno-kvartarnim pobrđima i ocjednim terasnim ravninama na rubu niskih vlažnih udolina. Žumberak u ovom nepropusnom području predstavlja određenu specifičnost, budući da se njegovi dolomitični vapnenci izdvajaju svojom propusnošću. Zbog toga manje riječne doline koje raščlanjuju krške ravnjake djelomično gube vodu. Žumberačko prigorje, jedno je od najznačajnijih peripanonskih prigorja. Ovdje su tokovi sa Žumberačke gore ispresijecali neogensku zaravan i time oblikovali rebrastu geomorfološku rasčlanjenost. Na dodiru te zaravni i prigorja nastajala su naselja još u prapovijesti, a tu su se razvila i srednjovjekovna gradišća (Magaš, 2013). Vode sa Žumberka i Žumberačkog prigorja slijevaju se prema Crnomlačkoj zavali, velikoj neotektonski spuštеноj zoni. Ta činjenica joj uvjetuje akumulacijske procese i zamočvarivanje te su na tom području početkom 20. stoljeća izgrađeni ribnjaci veličine 750 hektara. Od spomenutih tekućica najznačajnija je rijeka Kupčina – najveća rijeka ovog kraja, te potoci Bresnica, Bukovac, Gonjeva, Malunjčica, Reka, Toplica i Volavčica (URL 19).

Veći dio područja koje obuhvaća Grad Jastrebarsko izgrađeno je od miocenskih vapnenih lapora, pijesaka, pješčenjaka, konglomerata i breča, pliocenskih pijesaka, pjeskovitih i glinovitih lapora i glina, zatim plioleistocenskih šljunaka, glina, te holocenskih aluvijalnih naslaga predstavljenih šljuncima, pijescima i glinama. Što se tiče vrsti tala, prevladavaju rendzina tla na laporu ili praporu, pseudoglej obrončana tla, pseudoglejna tla na zaravni, močvarno glejna tla djelomično hidromeliorirana te močvarna glejna vertična tla (URL 2).

Klima je umjereno topla kišna sa srednjom mjesečnom temperaturom najhladnijeg mjeseca višom od $-3\text{ }^{\circ}\text{C}$ i nižom od $18\text{ }^{\circ}\text{C}$ (oznaka C). Tijekom godine nema suhog razdoblja, a oborine su jednoliko raspoređene tijekom cijele godine (URL 18).

Od vegetacijskog pokrova, u niziskim dijelovima (Crnomlačka zavala) dominiraju šume hrasta lužnjaka i običnog graba, dok s porastom nadmorske visine hrast kitnjak zamjenjuje hrast lužnjak. U višim predjelima ($> 450\text{ m n.v.}$) rastu sastojine breze i trepetljike,

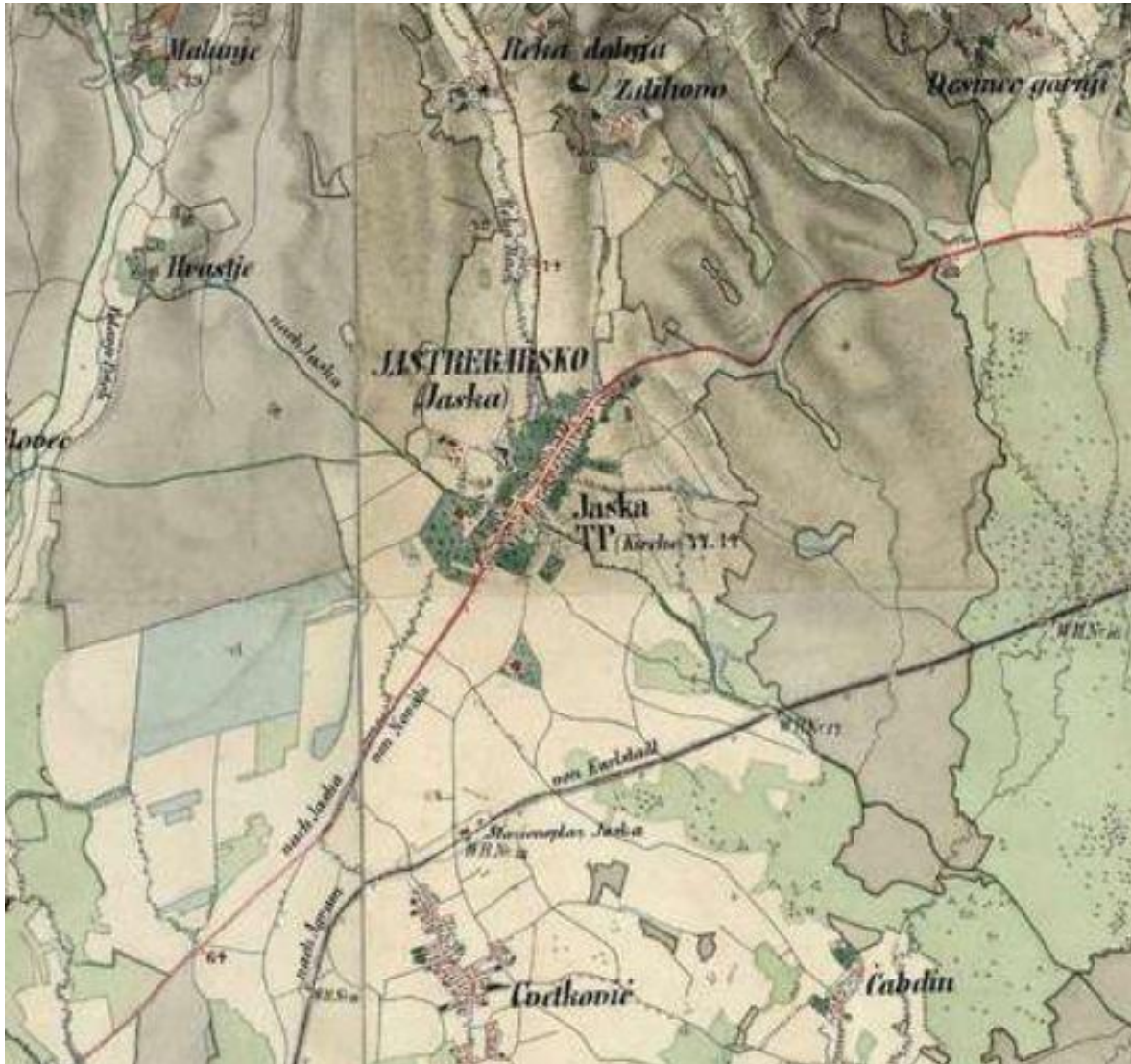
a danas je u tom predjelu značajan udio četinjača, nastalih pretežito antropogenim utjecajem. Treba napomenuti kako su, unatoč sječi za potrebe gospodarstva, širenja poljoprivrednog zemljišta i izgradnje, sačuvane razmjerno velike površine pod šumama (Klobučar, 2015).

2.2 Historijskogeografski razvoj

Iako je kao naselje postojalo i prije, Jastrebarsko se prvi put spominje 1249. godine kao "Zemlja Jastrebarska" u ispravi bana Stjepana, kojom su tadašnjoj podgorskoj županiji vraćane prije otuđene zemlje. Neobično za to vrijeme, naselje nije nastalo uz tvrđavu već je bilo samostalno, i bilo je središte trgovine duž čitavog prostora između Samoborskog gorja i Kupe (Bakšić i dr, 2001.). Godine 1257. hrvatsko ugarski kralj Bela IV. dodijelio je Jastrebarskom povelju "slobodnog kraljevskog trgovišta", koja je kroz idućih šest stoljeća bila temeljni pravni dokument uz pomoć kojeg su se građani mogli očuvati od feudalaca. Ovaj dokument je također dao Jastrebarskom uporište za jači gospodarski razvoj. U 14. stoljeću grad dobiva župu te postaje i duhovno središte. Od kraja istog stoljeća, gradom kreću gospodariti razni velikaši koji uspijevaju prisvojiti kraljeva prava iz darovnice, i tako sve do 1519. kada u grad dolazi vlastelinska obitelj Erdődy koja tu ostaje sve do 20. stoljeća. Obitelj Erdődy je s lokalnim stanovništvom imala vrlo dinamičan toplo-hladni odnos, koji je većinom zavisio od vladara koji je upravljao gradom. Kao "najpozitivniji" Erdődy toga vremena, ostao je zapisan ban Petar Erdody koji se, osim po uspješnim borbama s Turcima, istaknuo i kao vladar koji je priznavao povlastice koje su građani dobili poveljom Bele IV. Nakon njegove smrti 1539. godine, između Erdődyja i građana Jastrebarskog ponovo su zavladali loši odnosi, uslijed težnji i pokušaja Erdődyja da građanima uskrati prava na slobodno trgovište te otuđi njihovu zemlju. Osim građana, nezadovoljstvo su počeli pokazivati i kmetovi sa šireg jaskanskog područja, koji su se 1573. priključili poznatoj Velikoj seljačkoj buni. Stanje nezadovoljstva potrajalo je sve do prijelaza iz 17. u 18. stoljeće kada dolazi do postupnog pomirenja, na što je utjecao kralj Leopold II. koji je dekretom potvrdio građanima stara zajamčena prava. Od tada se Jastrebarsko krenulo razvijati u lokalno središte obrta i trgovine (Bakšić i dr. 2001).

Od srednjeg vijeka pa sve do druge polovice 19. stoljeća, Jastrebarsko se razvija duž glavne ulice u smjeru sjeveroistok-jugozapad odnosno u smjeru pružanja korita potoka Reke. Do širenja grada u pravcu juga i jačeg širenja ka jugozapadu dolazi nakon 1865. godine kada kroz Jastrebarsko prolazi pruga Zagreb- Karlovac, čija se trasa 1873. godine produžila skroz do Rijeke (URL 1). Do tada je to područje potpuno nenaseljeno, što je vidljivo iz

digitalizirane karte Jastrebarskog iz Druge topografske izmjere (tzv. Franciskanskog katastra) koja je za područje današnje Hrvatske rađena u periodu od 1865. do 1869. godine (Sl. 2.). Također, na toj karti može se vidjeti da je željeznički kolodvor dosta udaljen od tadašnjeg mjesta, što je u to vrijeme bio običaj (primjeri Zagreba i Karlovca).

Sl.2. Franciskanska topografska izmjera Jastrebarskog i bliže okolice
Izvor: URL 3

Osim prema željezničkom kolodvoru, Grad se kreće širiti prema sjeverozapadu i prema plešivičkom prigrorju, prije svega naseljima Donja Reka i Zidhovo (Falica, 1981). Spomenuto širenje dobro je vidljivo na digitalnom ortofoto snimku iz 1968. godine (Sl. 3.). Također, na njemu se vidi širenje grada istočno i zapadno od glavne ulice, koje je uslijedilo nakon Drugog svjetskog rata (Palčić, 2014). I dok su se u ulicama istočno od glavne ulice uglavnom gradile obiteljske kuće, urbani razvoj dijela grada zapadno od glavne prometnice uvelike je uvjetovan dolaskom vojske, tadašnje Jugoslavenske narodne armije, koja je iznad

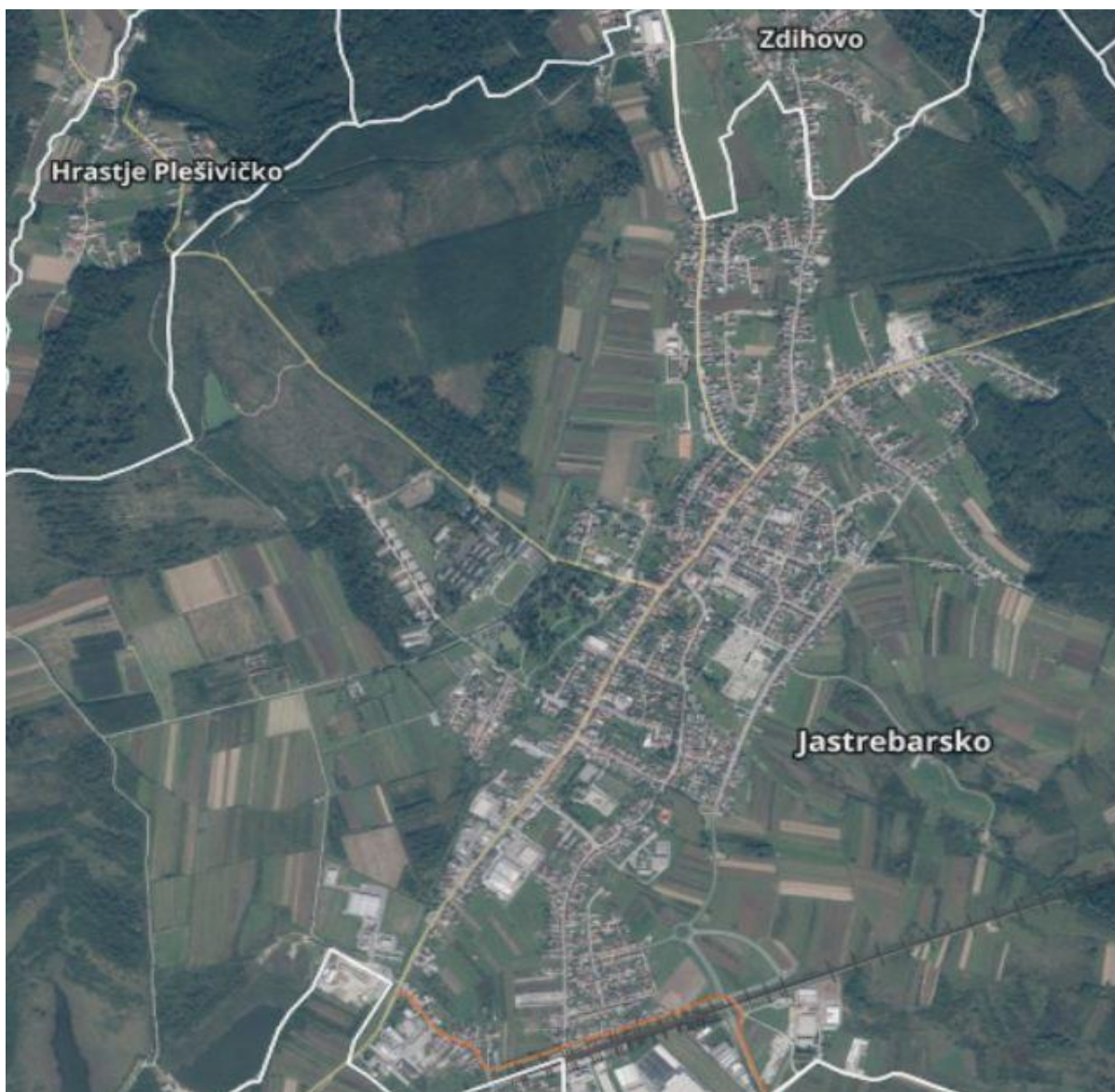
dvorca Erdody izgradila vojarnu, a preko puta spomenutog dvorca stambeni kompleks za časnike svoje vojske².

Sl. 3. Digitalni ortofoto snimak iz 1968. godine
Izvor: URL 4

Falica (1981) je u svom radu dobro predvidjela spajanje samog naselja Jastrebarsko s naseljima Zdihovo na sjeveru i Cvetkovićem na jugu što je razvidno iz digitalnog ortofotosnimka iz 2018. godine (Sl. 4.).

² Vojarna na Sl. 3 nije vidljiva zbog pravila prikrivanja vojnih objekata na kartama i snimkama iz zraka, ali je vidljiva na Sl. 4, budući da u vrijeme nastanka snimka više nije imala status vojnog objekta

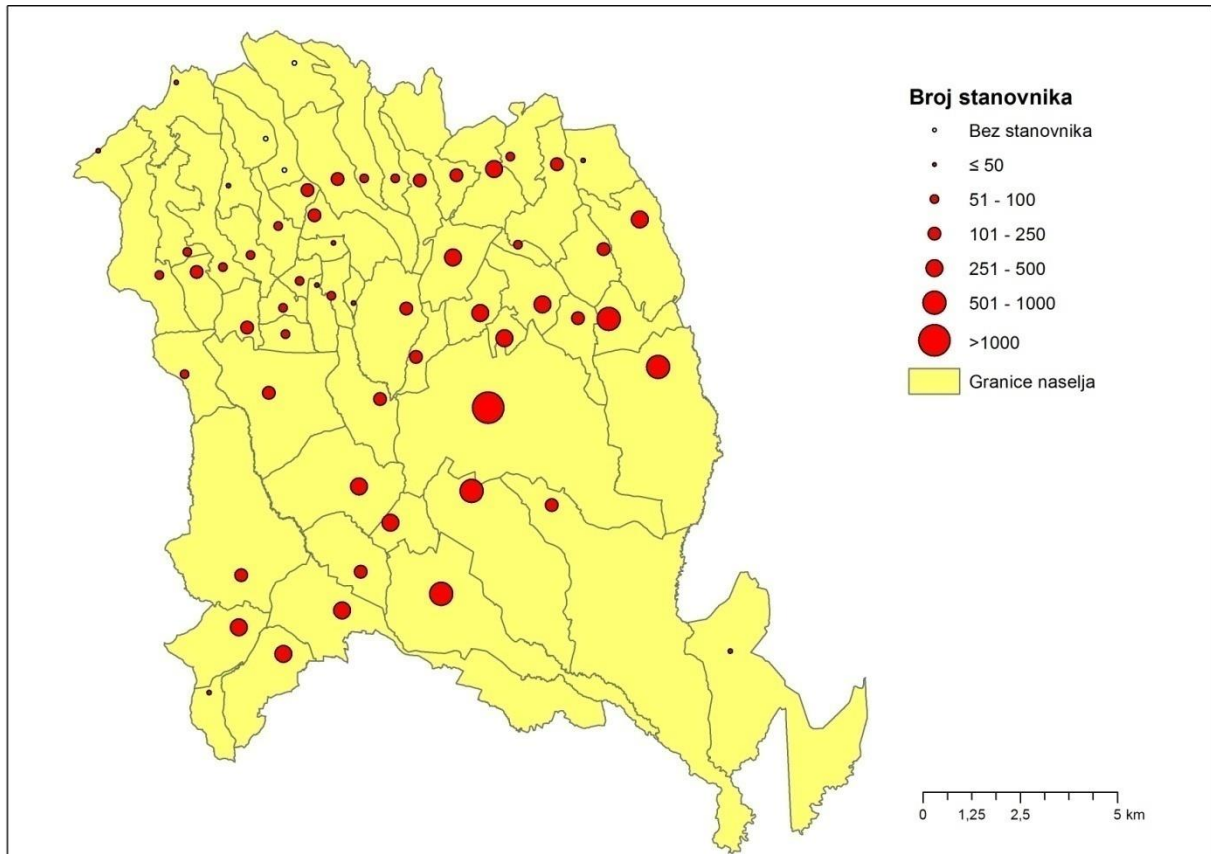
Sl. 4. Digitalni ortofoto snimak iz 2018. godine
Izvor: URL 5

Na istom snimku vidljivo je širenje grada u proteklih 50 godina. Osim prema plešivičkom prigorju, naselje je zadržalo smjer širenja istočno od glavne ulice, institucije poput osnovne i srednje škole premještene su južnije, izgrađena su nova naselja poput „*Južne zone*“, a u zadnjem desetljeću izgrađena je nova prometnica paralelna sa glavnom, takozvana „*Obilaznica*“, koja polako, ali sigurno ruralne krajolike pretvara u sastavne dijelove grada.

2.3 Demogeografska obilježja

Stanovništvo je odraz prošlih zbivanja, čimbenik sadašnjosti i subjekt budućnosti. Ono je djelatna spona između prirodne osnove i društvene nadgradnje. Demografski resursi temeljna su pretpostavka društvenog i gospodarskog razvoja svakog prostora (Nejašmić, 2005 prema George, 1959).

Grad Jastrebarsko, prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. godine ima 15 866 stanovnika, koji žive u 5141 kućanstva, unutar ukupno 56 naselja. Analizirajući sliku 5., vidljivo je da je najveća koncentracija stanovništva u središnjem nizinskom dijelu. U prigorju se nalazi velik broj naselja, no sa znatno manjim brojem stanovnika u odnosu na središnji dio.

Sl. 5. Veličina naselja na području Grada Jastrebarskog i njihov prostorni razmještaj
Izvor: Autor prema URL 6; URL 11

Na krajnjem sjeveru Grada, koji se fizičkogeografski nalazi na rubovima Žumberka i Samoborskog gorja, opet je rjeđa koncentracija naselja, koja broje vrlo malo stanovnika, dok su tri naselja već ostala bez stanovnika (Grabarak, Lanišće, Špigelski Breg), a isti scenarij bi u skorom periodu mogao zahvatiti i još neka naselja na tom području koje trenutno broje do ukupno 10 stanovnika, i to većinom starije populacije (Gračac Slavetički, Paljugi, Tihočaj). Na području crnomlačke zaravni (krajnji jugoistok) nalazi se samo jedno naselje (Crna Mlaka). Ovakav prostorni razmještaj stanovništva je, uz već spomenute fizičkogeografske i historijskogeografske faktore, posljedica prolaska glavnih prometnica (državna cesta, autocesta, željeznička pruga) kroz središnji nizinski dio, gdje se razvilo Jastrebarsko kao središnje naselje, koje je svojim centralnim funkcijama utjecalo na zadržavanje i povećanje koncentracije naseljenosti u ovom dijelu.

Tab. 1. Promjena broja stanovnika od 1857. do 2011. godine za Grad Jastrebarsko, Zagrebačku županiju i Republiku Hrvatsku

	Broj stanovnika			Lančani indeks		
	RH	ZŽ	Jastrebarsko	RH	ZŽ	Jastrebarsko
1857.	2181499	134754	12134	100,0	100,0	100,0
1869.	2398292	146592	13592	109,9	108,8	112,0
1880.	2506228	155324	14377	104,5	106,0	105,8
1890.	2854558	178938	15793	113,9	115,2	109,8
1900.	3161456	194643	15654	110,8	108,8	99,1
1910.	3460584	211150	15956	109,5	108,5	101,9
1921.	3443375	208141	15261	99,5	98,6	95,6
1931.	3785455	224095	16284	109,9	107,7	106,7
1948.	3779858	227538	16763	99,9	101,5	102,9
1953.	3936022	233411	18190	104,1	102,6	108,5
1961.	4159696	233875	18184	105,7	100,2	100,0
1971.	4426221	232836	18056	106,4	99,6	99,3
1981.	4601469	259429	17441	104,0	111,4	96,6
1991.	4784265	282989	17895	104,0	109,1	102,6
2001.	4437460	309696	16689	92,8	109,4	93,3
2011.	4284889	311642	15866	96,6	100,6	95,1

Izvor: Autor prema URL 7; URL 11

Analizirajući tablicu 1., vidljivo je da broj stanovnika raste od prvog modernog popisa stanovništva 1857. godine pa sve do 1890. kada, uz sitne rastove i padove, počinje stagnirati. Kraj stagnacije vidljiv je na prvom popisu u prvoj Jugoslaviji, kada se broj stanovnika značajnije smanjuje (indeks međupopisne promjene 95,65%), da bi već na idućem popisu 1931. godine bio evidentiran značajan porast broja stanovnika (međupopisna promjena 1023 stanovnika). Prvi popis nakon Drugog svjetskog rata ponovno bilježi porast broja stanovnika, a u sljedećem međupopisnom razdoblju (1948.-1953.) evidentiran je najveći porast broja stanovnika, sa indeksom međupopisne promjene od 108,51% i prosječnom stopom godišnje promjene od 1,63% (Palčić, 2014). Taj period smatra se kompenzacijskim periodom nakon rata, uslijed kojeg je na prostoru čitave Hrvatske evidentirana najviša stopa nataliteta do tada ($n(1950)=24,8\%$) (Gelo, Wertheimer-Baletić, 1990). Nakon toga slijedi kontinuirani pad broja stanovnika koji je za 1961. i 1971. neznatan, ali osjetan za 1981. godinu (lančani indeks = 96,59%). U međupopisnom razdoblju 1981.-1991. broj stanovnika ponovo raste, da bi u zadnja dva međupopisna razdoblja broj stanovnika pao po stopi ukupne promjene od -6,74% za 2001. i -4,93% za 2011. godinu.

Uspoređujući lančane indekse promjene broja stanovnika za Grad Jastrebarsko, Zagrebačku županiju i Hrvatsku u cjelini (Tab. 1.), vidljivo je da Jastrebarsko nije uvijek nužno imalo iste ili slične stope promjene broja stanovnika. Prvi takav primjer jest u međupopisnom razdoblju 1890.-1900. kada se ukupan broj stanovnika Hrvatske povećao za 10,8%, Zagrebačke županije za 8,8%, a Jastrebarskog smanjio za 0,9% . Promjene slične dinamike evidentirane su i na popisima stanovništva 1971. i 1981. godine. U zadnja dva međupopisna razdoblja Jastrebarsko gubi stanovništvo po sličnim stopama kao i cijela država, dok bilježi značajan rast u 2001. godini i minimalan rast u 2011. godini. Ukoliko se usporede podaci prvog modernog popisa iz 1857. godine sa zadnjim službenim popisom iz 2011. godine, razvidno je da se broj stanovnika Republike Hrvatske povećao za 96,4%, Zagrebačke županije za čak 131,3%, dok se u isto vrijeme broj stanovnika Jastrebarskog povećao za skromnih 30,8%. Glavni uzrok tome bile su migracije stanovništva iz drugih županija i Bosne i Hercegovine, koje su kod Jastrebarskog uglavnom izostale te je ono kao odredište migranata bio samo za prostor koji je obuhvaćao bivšu općinu Jastrebarsko.

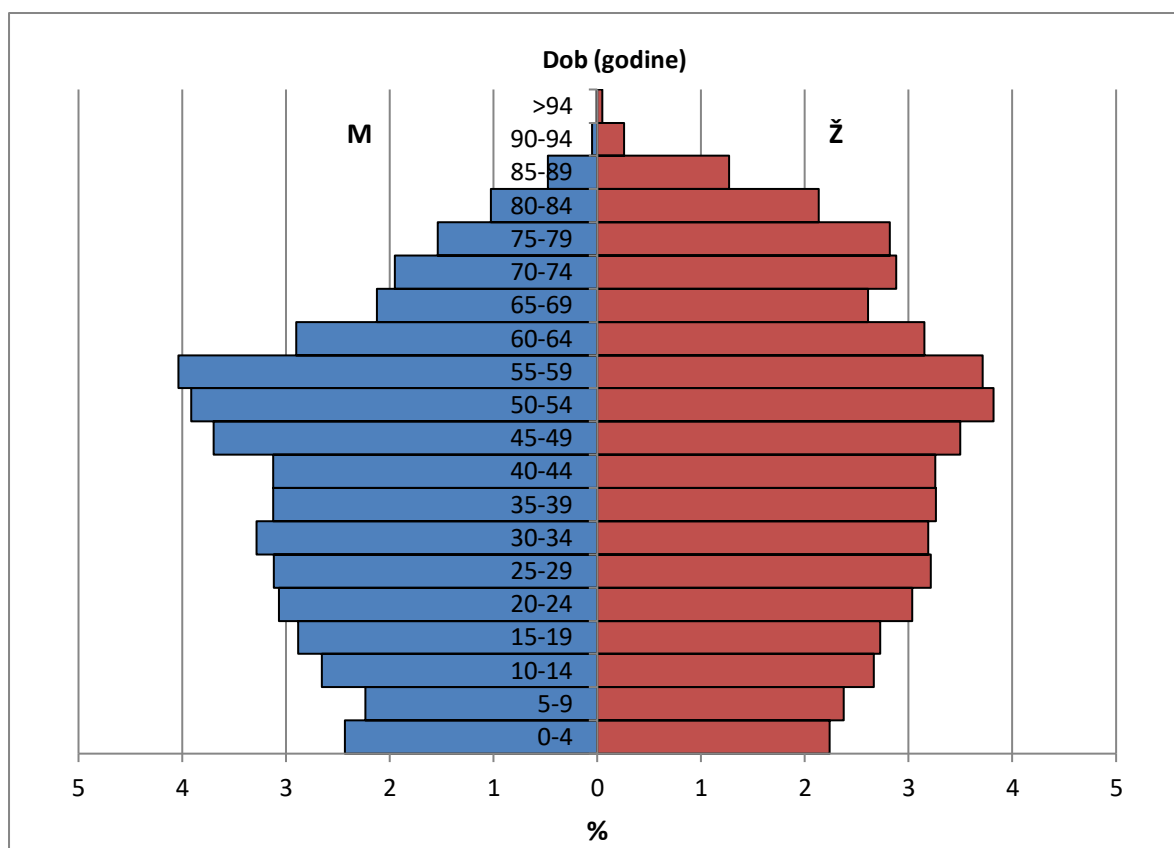
Biološki sastav stanovništva podrazumijeva dvije glavne kategorije: sastav stanovništva po spolu te sastav stanovništva po dobi. Iz tablice 2. i slike 6., vidljivo je da na području Grada Jastrebarsko dominira zrelo stanovništvo s udjelom od 66,03%.

Tab. 2. Velike dobne skupine Grada Jastrebarskog po spolu za 2011. godinu

Dob	Ukupan broj stanovnika	Muškarci	Žene	Koeficijent feminiteta
0-14	2432	1187	1152	97,1
15-64	10477	5261	5216	99,1
>65	3047	1139	1908	167,5
Ukupno	15866	7587	8279	109,1

Izvor: Autor prema URL 9

Prema Nejašmiću (2005), jedno od glavnih obilježja sastava stanovništva po spolu jest višak muškog stanovništva nad ženskim u mlađim dobnim skupinama, te povećanje broja ženskog stanovništva nad muškim prema starijim skupinama. U Jastrebarskom, kod mladog i zrelog stanovništva ima više muškaraca, dok kod starog stanovništva dominira žensko stanovništvo. Koeficijent feminiteta ukupnog stanovništva iznosi 109,1, i nešto je veći od prosjeka države (107,4). Takav odnos direktna je posljedica diferencijalnog nataliteta, odnosno mortaliteta.

Sl. 6. Dobno-polna struktura Grada Jastrebarskog za 2011. godinu

Izvor: Autor prema URL 11

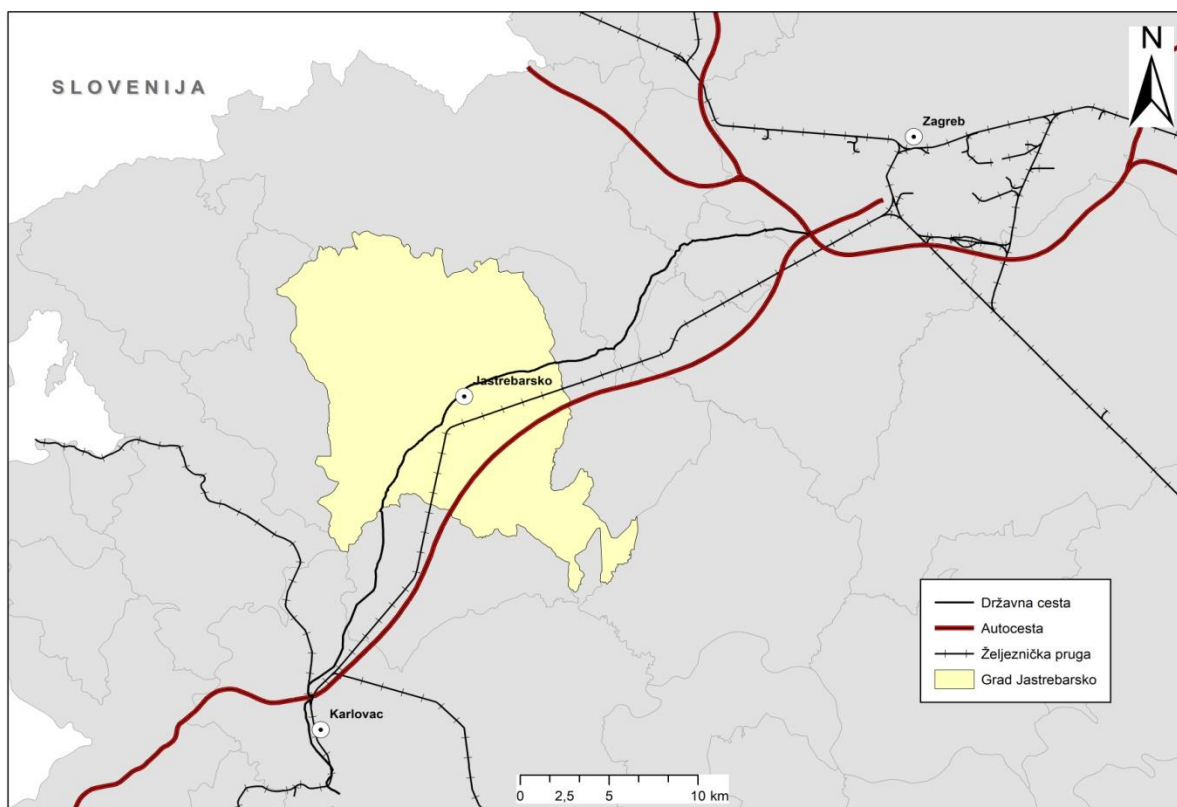
Dominacija žena u starijim dobnim skupinama vidljiva je i na dobno spolnoj strukturi (Sl.6.). Također, oblik “urne“, gdje je donji dio histograma s najmlađim dobnim skupinama sužen u odnosu na zrelo stanovništvo, upućuje na starenje stanovništva. To potvrđuje i indeks starosti, koji pokazuje brojčani odnos stanovništva starog više od 60 godina i stanovništva u dobi od 0-19 godina, koji za Grad Jastrebarsko prema zadnjem popisu iznosi 124 i iznad je prosjeka države (116,3). Smatra se da demografska starost počinje kada indeks starosti dosegne vrijednost 40.

Iz navedenih podataka u ovom poglavlju generalno se može zaključiti da su na području Grada Jastrebarskog trenutno najaktualnija dva demografska procesa: depopulacija i starenje stanovništva.

2.4 Promet

Promet odnosno prometni sustav imaju izrazitu važnost za prostorno-funkcionalni razvoj. Oni su temeljni medij i čimbenik prostornog povezivanja. Prometna funkcija ima inicijativnu ulogu i višestruki utjecaj kod prostornih procesa i odnosa. Uz to, intenzitet prometa najkonkretniji je izraz cjelokupne organizacije prometa (Pejnović, 1993).

Kao što je navedeno u uvodu, Jastrebarsko ima izrazito povoljan geografski, a samim time i povoljan geoprometni položaj. S obzirom da se Grad nalazi između Zagreba kao makroregionalnog i Karlovca kao regionalnog središta, nije se mogao razviti kao jače prometno čvorište već se razvio kao tranzitno područje (Palčić, 2014). Tri iznimno značajne prometnice prolaze kroz Jastrebarsko (Sl. 7.). Prva je državna cesta D1, na ovom dijelu popularno nazvana “stara karlovačka“, koja spaja Zagreb i Karlovac te dalje nastavlja sve do Splita na jugu i graničnog prijelaza Macelj na sjeveru. Ova prometnica prolazi kroz sam centar naselja. Druga je autocesta A1 Zagreb – Split, čiji je dio od Zagreba do Karlovca u promet pušten 1972., a Jastrebarsko se na tu autocestu spojilo 1978. godine, kada je izgrađeno čvorište. Treća važna prometnica jest željeznička pruga Zagreb – Rijeka, koja je kroz Jastrebarsko prošla 1865. godine. Ove dvije prometnice, osim regionalnog, imaju nacionalno i međunarodno značenje i dio su paneuropskih prometnih koridora (Vb – Budimpešta – Zagreb - Rijeka). Također, te prometnice imale su veliki značaj za društveno-ekonomski razvoj Jastrebarskog i njegovo funkcionalno povezivanje sa Zagrebom i Karlovcem. Željeznički promet intenzivirao je dnevne migracije stanovništva u spomenute centre rada i školovanja, dok je autocesta, uz jačanje dnevnih migracija, omogućila kreiranje gospodarske zone uz čvorište Jastrebarsko i pokrenula proces suburbanizacije u jaskanskom kraju (Sić, 1980).

Sl. 7. Prometno-geografski položaj Jastrebarskog

Izvor: Autor prema URL 6

Tab. 3. Prosječni godišnji i prosječni ljetni dnevni promet na glavnim jaskanskim cestovnim prometnicama

Oznaka ceste	Brojačko mjesto	Promet	
	Ime	PGDP	PLDP
D1	Izimje	6953	8696
A1	Jastrebarsko - jug	35576	63019

Izvor: Autor prema URL 17

U prilog tome da je autocesta u recentnom periodu imala najveći značaj govore i podaci iz tablice 3. o prosječnom godišnjem i prosječnom ljetnom dnevnom prometu na glavnim jaskanskim cestovnim prometnicama. Iz podataka je razvidno da autocestu koristi pet puta više ljudi nego državnu cestu D1. Glavni razlozi tome zasigurno su brzina putovanja i veća sigurnost u odnosu na državnu cestu. Sa druge strane, kod autoceste je puno izraženija sezonalost, čije korištenje očigledno preferira veliki dio turista koji u ljetnim mjesecima putuju prema jadranskoj obali.

Osim navedenih prometnica, na području Grada Jastrebarskog nalaze se još županijske i lokalne ceste pod ingerencijom Županijske uprave za ceste te nerazvrstane ceste pod ingerencijom lokalne samouprave. Zabrinjavajuća je činjenica da je prema podacima iz 2015. godine, gotovo pola nerazvrstanih cesta neasfaltirano (URL 19). S obzirom da se velika većina nerazvrstanih cesta nalazi u ruralnim predjelima pogođenim depopulacijom, neodgovarajuća prometna infrastruktura koči bilo kakav oblik gospodarske djelatnosti, utječe na smanjenje kvalitete života i potiče daljnje iseljavanje.

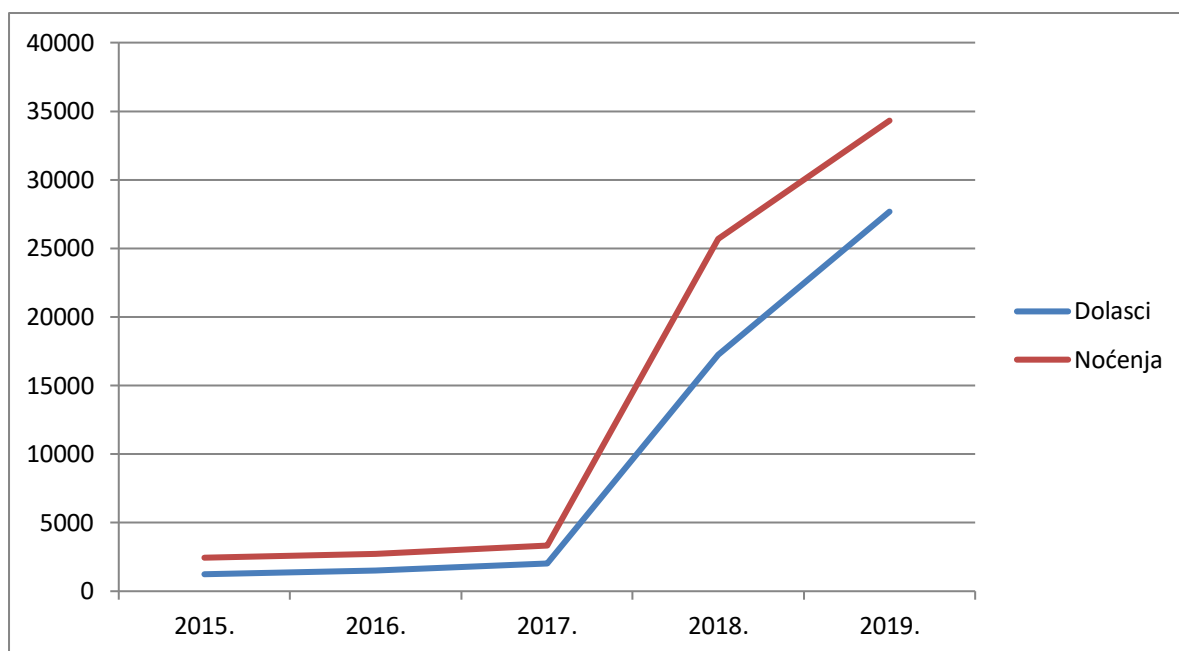
Još jedan faktor koji potiče iseljavanje iz izoliranih dijelova Grada jest nepostojanje lokalnog javnog prijevoza. Jedina linija koja je povezivala Jastrebarsko s nekoliko naselja u prigorskom dijelu (Jastrebarsko – Slavetić – Sv. Jana) ukinuta je. S druge strane, povezanost javnim prijevozom Jastrebarskog sa Zagrebom i Karlovcem na jako je dobroj razini. Kroz Jastrebarsko za Karlovac dnevno prolazi 15, dok za Zagreb ide 14 putničkih vlakova. Autobusnim linijama Jastrebarsko je puno bolje povezan sa Zagrebom od Karlovca. Prema Zagrebu i natrag dnevno prometuje čak 35 autobusnih linija, dok prema Karlovcu i natrag prometuje tek 9 linija. To je i jedan od pokazatelja koliko je Zagreb gospodarski utjecajniji na Jastrebarsko te funkcionalno povezaniji s njim u usporedbi s Karlovcem (Palčić, 2014).

2.5 Gospodarstvo

Razvoj gospodarstva Grada Jastrebarskog odredilo je i usmjerilo nekoliko faktora. Osim povoljnog geografskog položaja i klime, treba spomenuti dostupnost određenih prirodnih resursa i blizinu velikih gradova, prije svega Zagreba, a potom i Karlovca (Dizdar i Leček, 2003). Od kada postoje povijesni zapisi, u Jastrebarskom su u značajnoj mjeri bili zastupljeni manji obrtnici i trgovci, što se prije svega može smatrati zaslugom kralja Bele IV. koji je gradu dao povelju slobodnog kraljevskog trgovišta. Stanovništvo izvan samog naselja pretežito se bavilo poljoprivredom, a do značajnije industrijalizacije dolazi nakon Drugog svjetskog rata (Bakšić i dr., 2001). Zbog blizine prirodnih resursa u Crnomlačkoj zavali, glavna grana industrije postala je drvna. Uz nju, 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća pojavljuju se i druge industrije na širem jaskanskom području: metaloprerađivačka, građevinska, tekstilna, kemijska. Unatoč intenziviranju industrijalizaciji, prema popisu stanovništva iz 1971. godine, većina stanovništva još uvijek se bavila djelatnostima iz primarnog sektora (Falica, 1981).

Danas Jastrebarsko ima izrazito diferzificirano gospodarstvo. Unatoč deagrarizaciji, poljoprivreda je i dalje vrlo važna djelatnost, poglavito vinogradarstvo, vinarstvo i voćarstvo. Drvna industrija i dalje je najjača industrija, samo što je lokalnu sirovinu većinom zamijenila sirovina iz drugih krajeva Hrvatske i inozemstva. Prema podacima za 2015. godinu, najviše poduzeća i obrta na području Grada bilo je vezano za trgovinu na veliko i malo. Također, prema spomenutim podacima, u Jastrebarskom su poslovala 392 obrtnika, što iznosi 7,92% obrtnika cijele Zagrebačke županije (URL 19). U naselju Čabdin, formirana je krajem 70-ih godina prošlog stoljeća gospodarska zona, nakon puštanja u promet autoceste Zagreb-Karlovac i otvaranja čvorišta Jastrebarsko. Ta gospodarska zona dugo je godina imala samo nekoliko poslovnih objekata, da bi se u zadnjih 15 godina proširila, uslijed kontinuiranih ulaganja u prometnu i komunalnu infrastrukturu, te danas broji oko 30 poslovnih subjekata. Ipak, popunjenost zone je još uvijek slaba i iznosi oko trećinu ukupne raspoložive površine. Prevladavaju skladišni prostori, uz nekoliko industrijskih postrojenja i uslužnih objekata.

Djelatnost koja se zadnjih godina ubrzano razvija jest turizam. Vidljivo je to po broju turističkih dolazaka i noćenja u zadnjih pet godina (Sl. 8). Glavni uzrok porast dolazaka i noćenja u 2018. godini jest otvorenje hotela "Princess", a zatim i hotela „Jaska“, koji su ukupne smještajne kapacite povećali za oko 200 ležajeva. Do tada su smještajni kapaciteti Jastrebarskog i okolice odnosili samo na nekoliko seoskih domaćinstava.

Sl. 8. Broj turističkih dolazaka i noćenja na području Jastrebarskog za razdoblje 2015.-2019.
Izvor: Autor prema URL 12; URL 13; URL 14; URL 15; URL 16;

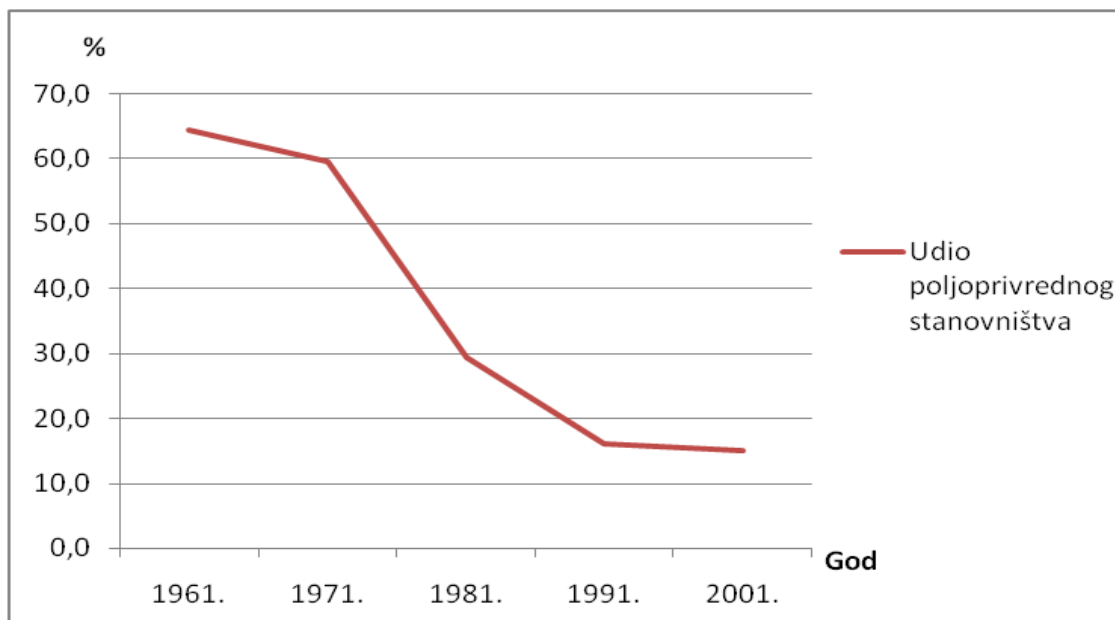
Analizirajući omjer turističkih dolazaka i noćenja može se zaključiti da se gosti koji odsjedaju ovdje ne zadržavaju dugo, u prosjeku jedan dan. Također, prema podacima DZS-a za 2019. godinu, čak 87,6% dolazaka su činili strani turisti. Iz navedenih podataka nameće se zaključak da je Jastrebarsko i u turističkom smislu tranzitno odredište, koje turisti koriste na putu do njihovih konačnih odredišta ili na putu prema svojim prebivalištima.

3. Indikatori utjecaja Zagreba i Karlovca na socioekonomski razvoj Jastrebarskog

3.1 Deagrarizacija i deruralizacija

Deagrarizacija, kao proces odvajanja poljoprivrednog stanovništva od agrara, tj. zemlje kao egzistencijalne osnove, u Hrvatskoj počinje nakon Drugog svjetskog rata, ponajviše zahvaljujući industrijskom, tercijarnom i urbanom razvitku (Jugović i Malić, 1994).

Na području Grada Jastrebarskog, taj proces intenzivira se nešto kasnije. Prateći kretanje udjela poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu (Sl. 9.), vidljivo je da on kontinuirano opada još od 60-ih godina 20.stoljeća. U međupopisnom razdoblju 1961.-1971. bilježi se pad od manje od 5%. Taj pad, iako nezanemariv, neznatan je u odnosu na pad u idućem međupopisnom razdoblju koji je iznosio 30,4%. U to vrijeme u Jastrebarskom je jačala funkcija rada, prije svega potaknuta industijalizacijom, a i jačale su prometne veze za Zagrebom i Karlovcem. Sve je to omogućilo snažniju prostornu i socijalnu mobilnost stanovništva. Trend smanjivanja poljoprivrednog stanovništva nastavio se i na idućem popisu 1991. godine, gdje je udio poljoprivrednog stanovništva iznosio 16%. Nakon toga, trend intenzivnog smanjivanja jenjava te je na popisu 2001. evidentiran udio od 15% poljoprivrednog stanovništva.

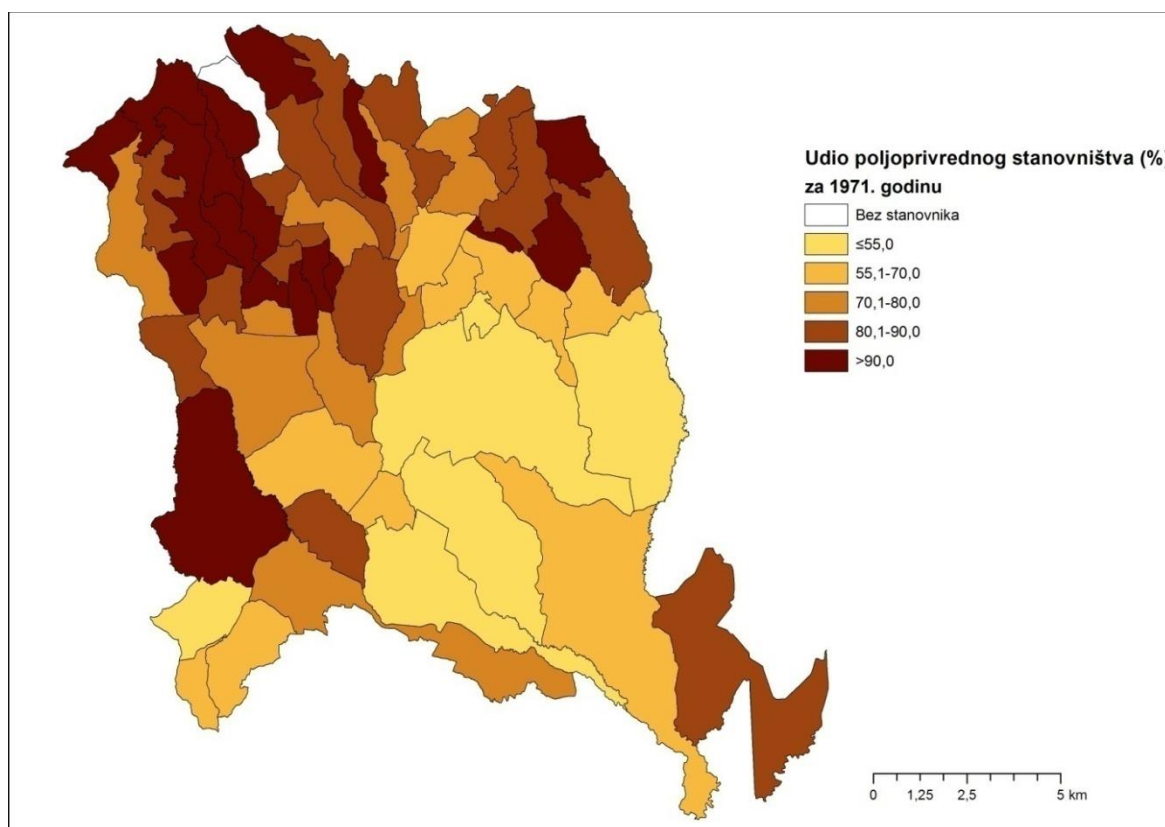

Sl. 9. Kretanje udjela poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu na području Grada Jastrebarskog za razdoblje 1961.-2001.

Izvor: Autor prema SZS (1965); SZS (1972d); SZS (1984b); DZS (1994a); DZS (2003c)

Udio poljoprivrednog stanovništva po naseljima za 1971. godinu izrazito je visok (Sl. 10.). Svega šest naselja nalazi se u kategoriji $\leq 55\%$. Tu se posebno izdvaja Jastrebarsko kao

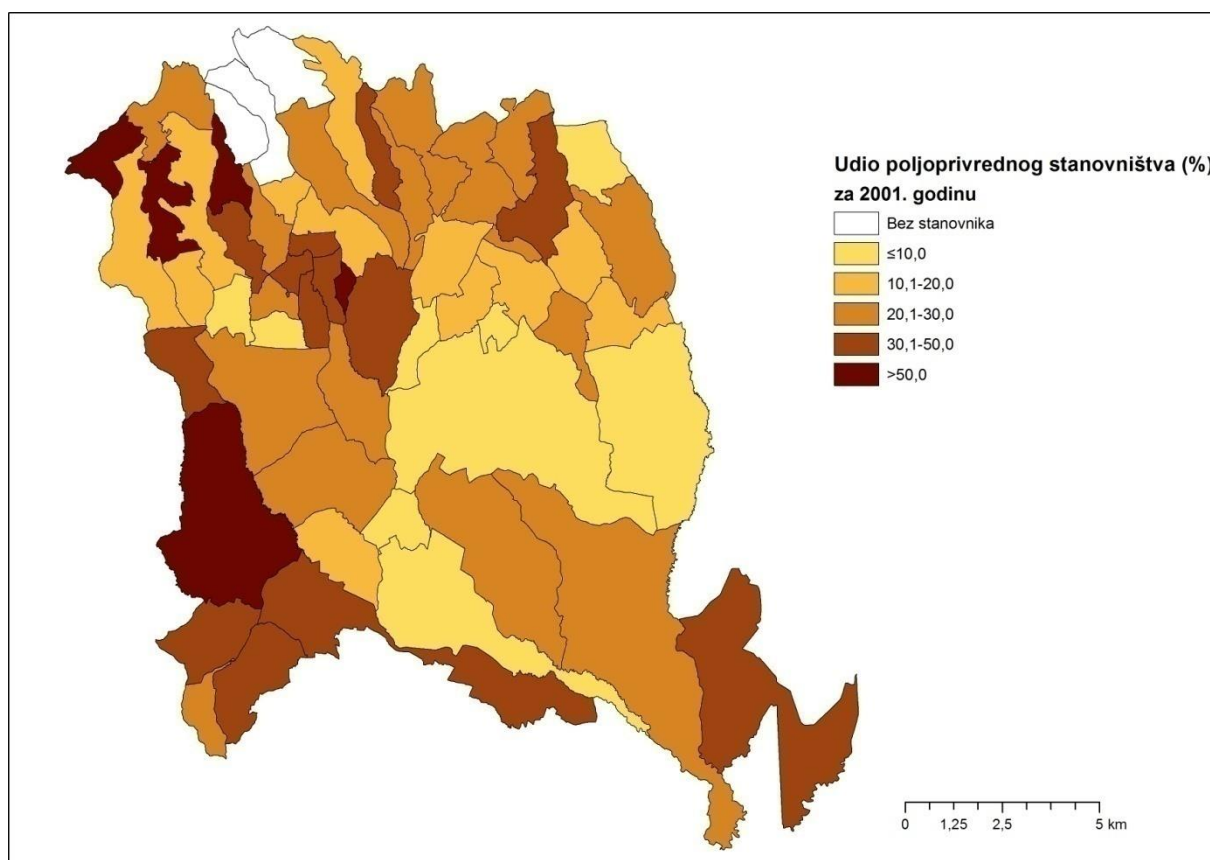
središnje naselje sa svega 11,3% poljoprivrednog stanovništva. Na slici je vidljivo da se i ostala naselja u toj kategoriji, izuzev Vukšin Šipka, nalaze u središnjem nizinskom dijelu i u neposrednoj blizini Jastrebarskog. Blizina Jastrebarskog svakako je jedan od razloga nešto nižeg udjela poljoprivrednog stanovništva, ali glavni razlog je povezanost sa Zagrebom i Karlovcem putem željezničke pruge. Cvetković, Domagović i Donji Desinec su naselja koja se nalaze u neposrednoj blizini željezničkih postaja, a ta činjenica omogućavala im je dnevne migracije u velike centre rada i u vrijeme dok je povezanost cestovnim putem bila relativno slaba, s obzirom na nisku razinu automobilizacije i činjenicu da je autocesta Zagreb – Karlovac tek bila u izgradnji. S druge pak strane, naselja u prigorskom dijelu imaju znatno veći udio poljoprivrednog stanovništva, a najveći udio poljoprivrednog stanovništva imaju naselja na krajnjem sjeveru Grada, od kojih se neka nalaze na rubnim dijelova Žumberka i Samoborskog gorja. Čak 18 naselja je 1971. godine imalo udio poljoprivrednog stanovništva veći od 90%, a u naselju Paljugi svi stanovnici spadali su pod poljoprivredno stanovništvo. Može se zaključiti da je proces deagrarnizacije osjetno slabiji za naselja koja su prostorno udaljenija od središnjeg naselja.

Sl. 10. Udio poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu po naseljima Grada Jastrebarsko za 1971. godinu

Izvor: Autor prema SZS (1972d); URL 6

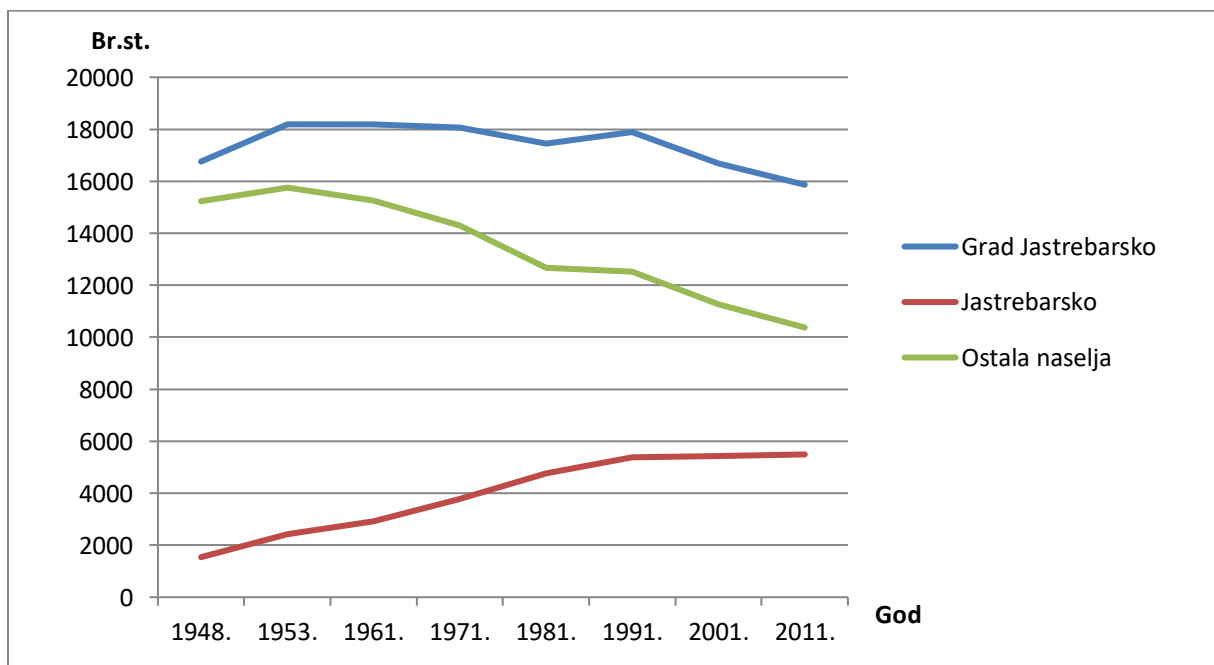
Uspoređujući udio poljoprivrednog stanovništva po naseljima 1971. (Sl.10.) i 2001.(Sl. 11.), može se zaključiti da je došlo do ogromnih promjena. U najnižoj kategoriji, koja je na ovoj karti $\leq 10\%$, i dalje je središnje naselje čiji se udio poljoprivrednog stanovništva sveo na minimum (1,2%). Kao i 1971., u ovoj kategoriji su naselja Domagović (7,2%), Donji Desinec (7,3%) i Zdihovo (5,6%), a uz njih, manje ili jednako 10% poljoprivrednog stanovništva 2001. godine imala su naselja: Rastoki (2,8%), Brezari (5,9%), Hrastje Plešivičko (7,3%), Novaki Petrovinski (7,4%) i Orešje Okičko (10,0%). Očekivano, viši udio poljoprivrednog stanovništva zadržao se u sjevernim dijelovima Grada, koji je po ovom pokazatelju prednjačio i 1971. godine. Ipak, značajne promjene su se dogodile, te prema podacima 2001. samo 18 naselja od ukupno njih 56 naseljenih ima više od 30% poljoprivrednog stanovništva, od čega se u najvišoj kategoriji (više od 50%), nalazi pet naselja – Paljugi (64,7%), Gračac Slavetički (58,3%), Goljak (53,6%), Dolanjski Jarak (52,3%), Gornja Kupčina (50,8%). Ta naselja karakteriziraju mali broj stanovnika i veliki udio starog stanovništva.

Sl. 11. Udio poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu po naseljima Grada Jastrebarsko za 2001. godinu

Izvor: Autor prema DZS (2003c); URL 6

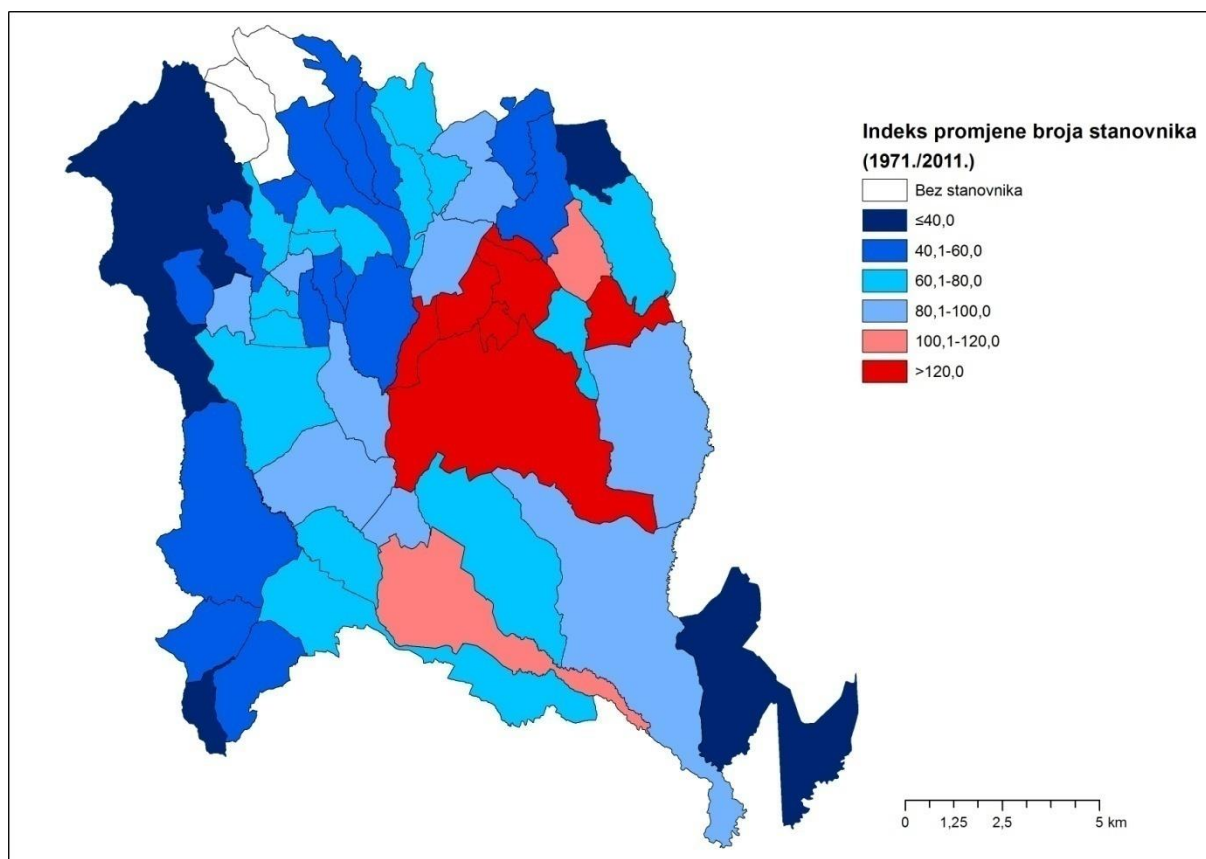
Proces koji prati deagrarijaciju jest deruralizacija, odnosno napuštanje sela kao mjesta prebivališta. I deruralizacija je, kao i deagrarijacija, uvjetovana industrijalizacijom i urbanizacijom. Stanovništvo Grada Jastrebarskog još od prvog modernog popisa 1857. godine karakterizira izrazita ruralnost. Početkom gospodarsko-socijalnih promjena nakon Drugog svjetskog rata, kreće i intenzivna deruralizacija. Analizirajući promjenu broja stanovnika Jastrebarskog u periodu od 1948. do danas (Sl. 12.), vidljivo je da je broj stanovnika ruralnih naselja, izuzev kompenzacijskog perioda od 1948. do 1953. u konstantnom opadanju. Najveći pad broja stanovnika evidentiran je u međupopisnom razdoblju 1971.-1981., isto kada je evidentiran i najveći pad udjela poljoprivrednog stanovništva, što upućuje na visoku razinu korelacije ova dva procesa. No ipak, prostorno se oni ne manifestiraju nužno na isti način. Dok se donekle visoki udio poljoprivrednog stanovništva zadržava na prostorima slabe prometne povezanosti koji su udaljeniji od središnjeg mjesta, u naseljima na tim prostorima jača migracija selo-grad, tipična za industrijsko doba, koja za posljedicu ima napuštanje sela. Uz to, migriralo je većinom mlađe stanovništvo, što je uzrokovalo senilizaciju. S druge strane, ruralna naselja bliža središnjem naselju imaju jači stupanj deagrarijacije, ali su bolje prometno povezana te im je mnogo lakše ostvarivati svakodnevne migracije u mjesto rada što za posljedicu ima znatno manje iseljavanje stanovništva.

Sl. 12. Kretanje broja stanovnika na području Grada Jastrebarskog, naselja Jastrebarskog i ostalih naselja

Izvor: Autor prema URL 7; URL 11

Vidljivo je to i na primjeru naselja Grada Jastrebarsko (Sl. 13.). Usporedbom broja stanovnika sa zadnjeg popisa i popisa 1971. godine, dobiveni su indeksi promjene broja stanovnika na temelju kojih se mogu potvrditi gore navedene teze. Najpozitivnije promjene broja stanovnika, uz Jastrebarsko kao središnje naselje, bilježe naselja u njegovoj blizini – Gornji Desinec (I=152,1), Hrastje Plešivičko (I=151,7), Zdihovo (I=140,4), Lokošin Dol (I=135,7), Donja Reka (I=127,8), Pavlovčani (I=121,3). Ostala naselja u blizini i s dobro povezanošću uglavnom bilježe blagi pad broja stanovnika. Glavne zone deruralizacije jesu prometno izolirani prigrorski, a naročito rubni dijelovi Grada. Naselja u tom području imaju izrazito niske indekse promjene broja stanovnika – Tihočaj (I=6,4), Pesak (I=11,1), Gračac Slavetički (I=11,9), Paljugi (I=15,9), Orešje Okičko (I=16,5), Goljak (I=24,3), Slavetić (I=24,7), a tri su sela u potpunosti depopulirala: Špigelski Breg (1971.), Grabarak (1981.), Lanišće (1991.). Uzimajući u obzir indekse promjene broja stanovnika i aktualne trendove, ista sudbina vrlo brzo će zadesiti još neka naselja na tom području.

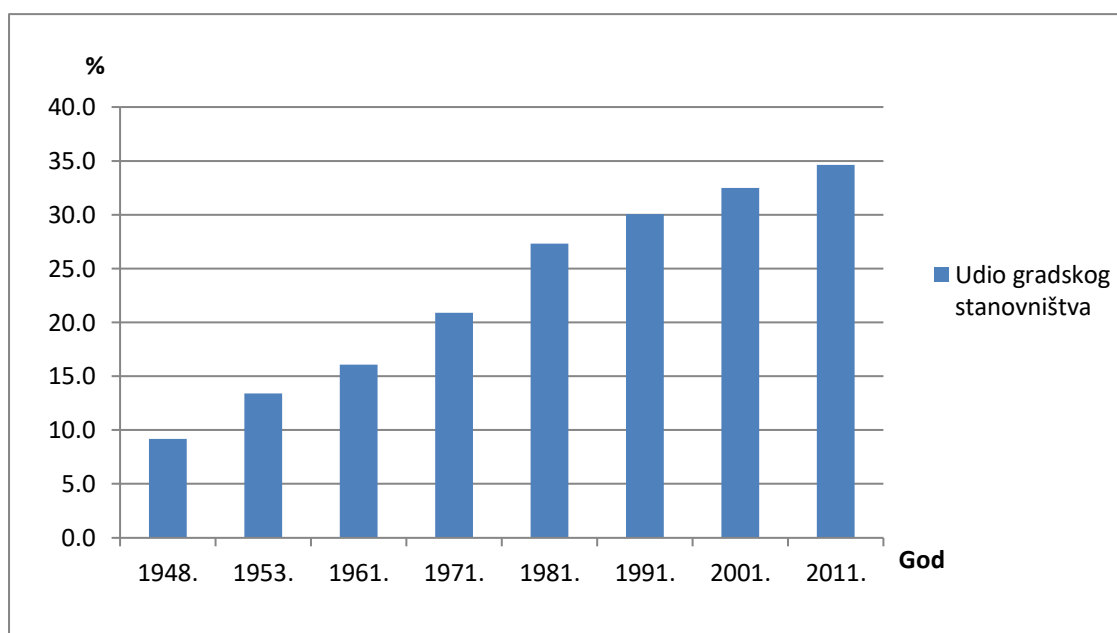
Sl. 13. Indeks promjene broja stanovnika po naseljima Grada Jastrebarskog (1971./2011.)
Izvor: Autor prema URL 6; URL 7; URL 11

3.2 Urbanizacija i suburbanizacija

Urbanizacija je složen proces u kojem dolazi do izražaja koncentracija stanovništva, radnih mjesta, stanova, funkcija i drugih urbanih sadržaja na određenim lokacijama. Ovaj

proces uvjetovan je razvojem nepoljoprivrednih djelatnosti koje omogućuju socijalno prestrukturiranje, prije svega poljoprivrednog stanovništva (Vresk, 1989a).

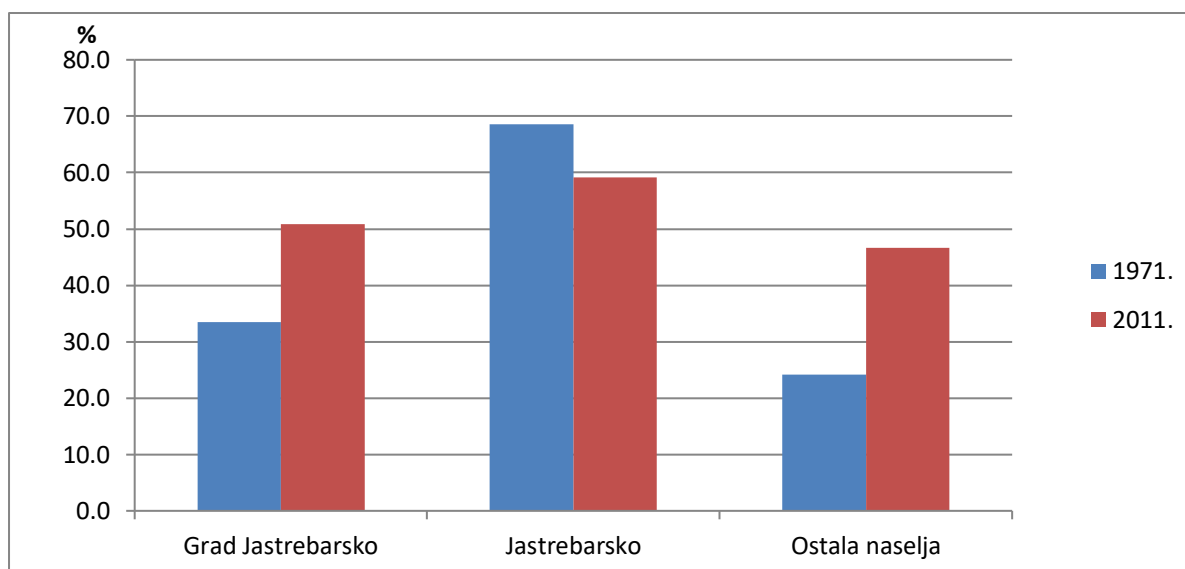
Intenzivniji proces urbanizacije na području Republike Hrvatske počeo je nakon Drugog svjetskog rata. Vidljivo je to i na broju stanovnika samog naselja Jastrebarsko, čiji broj kontinuirano raste od 1948. godine (Sl.12.). No međutim, u međupopisnom razdoblju 1961.-1971. stope rasta broja stanovnika kreću značajnije rasti u odnosu na prijašnja razdoblja (Sl. 14.). Razlog tome je industrijalizacija koja je u to vrijeme bila glavni pokretač urbanizacije.

Sl.14. Udio gradskog stanovništva u ukupnom broju stanovnika Grada Jastrebarsko od 1948. do 2011. godine

Izvor: Autor prema URL 7; URL 11

Početakom 60-ih godina prošlog stoljeća u Jastrebarskom dolazi do intenzivnije industrijalizacije uslijed koje se na tom području smješta nekoliko industrijskih pogona. Uz nju, Jastrebarsko kao centar tadašnje općine jača svoje centralne i ostale funkcije, a polako se razvijaju i djelatnosti tercijarnog sektora. Također, dobra prometna povezanost koju je već tada Jastrebarsko imalo sa velikim centrima rada, Zagrebom i Karlovcem, putem željezničke pruge i državne ceste, činilo ga je atraktivnim za doseljavanje. To se vidi već na popisu iz 1971. godine, kada udio doseljenih doseže 68,6% ukupnog stanovništva (Sl. 15.). Stanovništvo koje u to vrijeme doseljava dolazi većinom iz žumberačkog i prigorskog dijela tadašnje općine (Falica, 1981).

Sl.15. Udio doseljenog stanovništva na području Grada Jastrebarsko za 1971. i 2011. godinu
Izvor: Autor prema SZS (1972a); URL 11

Broj stanovnika središnjeg naselja intenzivno raste do 1991. godine kada doseže udio od 30,1% ukupnog stanovništva. U tom razdoblju još više jača prometna povezanost sa Zagrebom i Karlovcem uslijed izgradnje autoceste, a ta dobra prometna povezanost utječe na porast broja dnevnih migranata koji utječu na socijalno prestrukturiranje. Porast dnevne migracije usporava proces urbanizacije središnjeg naselja, jer stanovništvo ruralne okolice više ne seli u grad već svakodnevno putuje u mjesto rada ili školovanja. Unatoč tome, broj stanovnika Jastrebarskog nastavio je rasti do danas, ali po znatno manjim stopama nego prije.

Još jedan proces koji u recentno vrijeme utječe na Grad Jastrebarsko jest suburbanizacija Zagreba. Ona se može definirati kao složen i dugotrajan proces koji označava urbanizaciju okolice pod utjecajem nekog matičnog, središnjeg grada. Da bi došlo do suburbanizacije, središnji grad mora postići određeni društveno-ekonomski razvoj te određenu veličinu grada. Suburbanizacijom ruralnih naselja nastaje urbanizirana okolica, koja s matičnim gradom čini gradsku regiju (Vresk,1997).

Suburbanizacija Zagreba počela je 60-ih godina prošlog stoljeća, utječući na zapadne, južne i istočne rubove grada te bliže gradove - Sesvete, Samobor, Velika Gorica, Dugo Selo i Zaprešić. Ti gradovi nazivaju se satelitskim i jezgra su suburbanizacije Zagreba. Utjecaj suburbanizacije na navedena mjesta najuočljiviji je kroz decentralizaciju funkcija. Tu se prije svega misli na funkciju stanovanja, a zatim i na funkciju rada. Dio spomenutih gradova su na početku bili "spavaonice" za radnu snagu koja je radila u matičnom gradu, da bi kasnije razvili vlastite proizvodne i uslužne funkcije (Vresk, 1978).

Prometna povezanost ključna je za funkcionalno povezivanje matičnog grada i okolice. No, iako je Jastrebarsko jako dobro prometno povezano sa Zagrebom, na njega je Zagreb utjecao nešto slabijim intenzitetom nego na ostale satelitske gradove. Razlog tome jest taj što je Jastrebarsko prostorno udaljenije od matičnog grada u usporedbi sa spomenutim gradovima. Unatoč tome, značajan utjecaj je vidljiv. Zbog potrebe za radnom snagom u sekundarnom i tercijarnom sektoru, poljoprivredno stanovništvo se u velikoj mjeri prestrukturiralo i prešlo u nepoljoprivredna zanimanja i promijenilo način života (Sl. 9.). Decentralizacija industrije i poslovanja također je značajno utjecala na Jastrebarsko, o čemu će detaljnije biti navedeno u nastavku rada. Dnevne migracije stanovništva su se intenzivirale te prema zadnjem popisu gotovo polovica svih dnevnih migranata na prostoru Grada Jastrebarskog svakodnevno odlazi u Zagreb na rad ili školovanje (Tab. 6.), na temelju čega se može zaključiti da je Jastrebarsko u zadnjem međupopisnom razdoblju postalo satelitski grad.

Jedan od značajih pokazatelja suburbanizacije jest doseljavanje stanovništva u okolicu matičnog grada. Doseljavanje se može odvijati iz seoskih naselja okolice i drugih krajeva, ili pak iz matičnog grada. To uvelike ovisi o stupnju suburbanizacije. Za rane faze razvoja karakteristično je doseljavanje iz seoskih i prometno izoliranih prostora, dok je obilježje zrele faze doseljavanje iz matičnog grada (Vresk, 1997).

Tab. 4. Doseljeni na područje Grada Jastrebarskog prema području doseljenja za 2001. i 2011. godinu

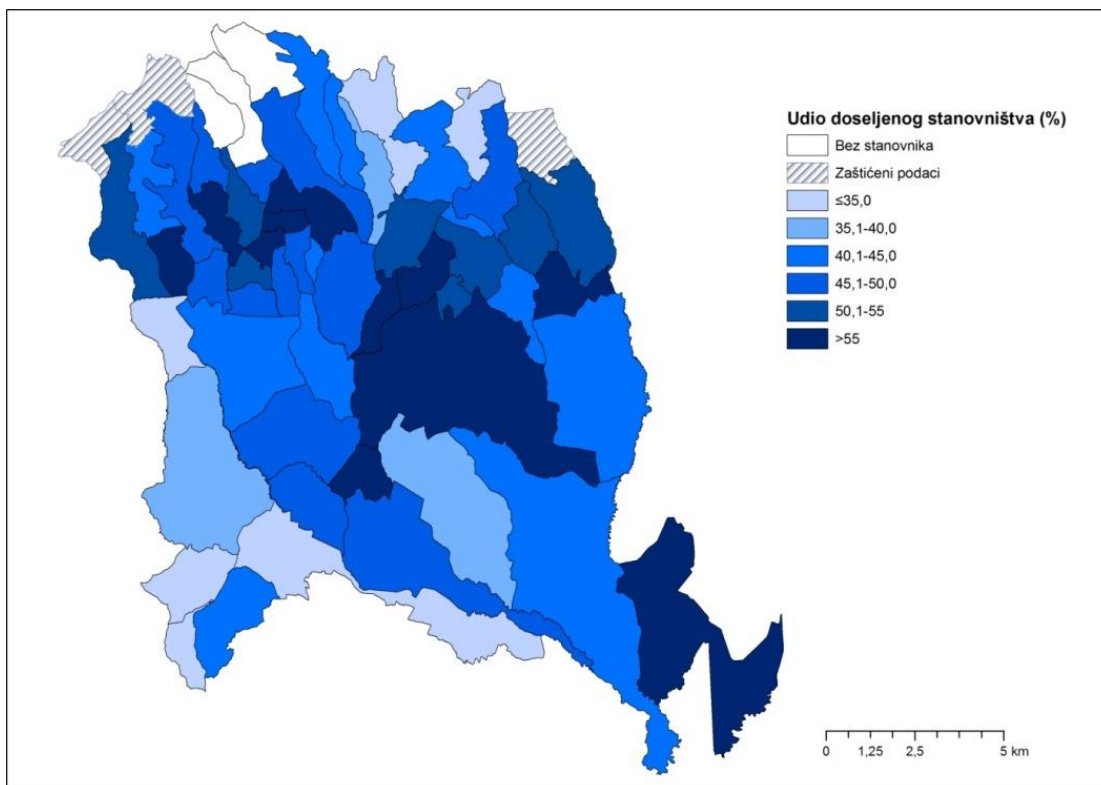
	Doseljeni ukupno	Doseljeni u naselje stanovanja					Nepoznato	
		s područja Republike Hrvatske						iz inozemstva
	svoga	iz drugog naselja istog grada ili općine	iz drugog grada ili općine iste županije	iz druge županije	nepoznato mjesto u Republici Hrvatskoj	svoga		
2011.	8.080	6.753	2.884	1.254	2.607	8	1.291	36
2001.	7.445	6.783	3.030	1.384	2.369	0	603	31
2011. (%)	50,9	83,6	35,7	15,5	32,3	0,1	16,0	0,4
2001. (%)	44,6	91,1	40,7	18,6	31,8	0,0	8,1	0,4

Izvor: Autor prema DZS (2003b); URL 10

Uzimajući u obzir podatke o doseljenom stanovništvu za posljednja dva popisna razdoblja, može se zaključiti da je Jastrebarsko između rane i zrele faze (Tab.4.). Još uvijek prednjače doseljeni iz ruralnih naselja s područja Grada Jastrebarskog, iako njihov broj prema

zadnjem popisu pada. Također, u opadanju je i broj doseljenih iz drugih gradova ili općina iste županije, dok se broj doseljenih iz inozemstva udvostručio u zadnjem popisu (većinom Njemačka i BiH). Udio doseljenih iz drugih županija iznosi 32,3% za 2011. godinu i u blagom je porastu u odnosu na popis prije (0,5%). Pretpostavka je da se značajan dio ove kategorije odnosi na Zagreb, i da će se trend porasta u većem obujmu nastaviti i na idućem popisu stanovništva. Naravno da je Jastrebarsko po pitanju privlačenja stanovništva Zagreba još uvijek slabo u odnosu na primjerice Samobor i Svetu Nedelju, ali recentni događaji poput pandemije i potresa koji je zadesio Zagreb, uz benefite poput jeftinijeg građevinskog zemljišta i manjih komunalnih davanja, mogli bi utjecati na intenziviranje preseljenja stanovništva matičnog grada na područje Jastrebarskog.

Prema podacima o udjelu doseljenog stanovništva po naseljima za 2011. godinu (Sl. 16), vidljivo je da najveći udio doseljenog stanovništva bilježi središnje naselje i nekoliko prometno dobro povezanih naselja u njegovoj neposrednoj blizini (Donja Reka, Gornji Desinec, Hrastje Plešivičko, Novaki Petrovinski). Crna Mlaka visok udio duguje prometnoj izoliranosti i specifičnoj gospodarskoj djelatnosti na području naselja (ribnjačarstvo), dok su visoki udjeli doseljenih po dijelu svetojanskih sela prije svega posljedica doseljavanja iz okolnih sela.

Sl.16. Udio doseljenog stanovništva po naseljima Grada Jastrebarsko za 2011. godinu
Izvor: Autor prema URL 6; URL 10

3.3 Dnevni migranti

Dnevna migracija stanovništva jedan je od najznačajnijih pokazatelja prostorne i funkcionalne međuovisnosti između pojedinih gradova. One direktno utječu na povezivanje gradova, stvaranje dnevnih urbanih sistema i gradskih regija. Brojni su faktori koji utječu na dnevnu pokretljivost stanovništva, a svakako najznačajniji su prometna povezanost i opremljenost funkcijama. Također, broj dnevnih migranata u uskoj je vezi sa socijalnim prestrukturiranjem stanovništva (Vresk, 1984). Da bi stanovništvo iz ruralnih krajeva krenulo migrirati u veća mjesta na dnevnoj bazi, bilo je potrebno napustiti poljoprivredu kao djelatnost i prijeći u nepoljoprivredno stanovništvo. S druge strane, da bi to stanovništvo prešlo u nepoljoprivredno, veliki gradovi morali su imati dovoljan broj radnih mjesta u sekundarnom i tercijarnom sektoru kako bi ih potakli na taj postupak. Radi se dakle o visokom stupnju međuzavisnosti dnevnih migracija, socijalnog prestrukturiranja, opremljenosti funkcijama (prije svega rada) i prometne povezanosti.

Socijalno prestrukturiranje stanovništva Grada Jastrebarskog započelo je 60-ih godina 20. stoljeća, a najintenzivnije je bilo u periodu između 1971. i 1991. godine, što se vidi u udjelu poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu (Sl. 9.). Dnevne migracije se pak intenziviraju nešto kasnije, tako područje bivše općine Jastrebarsko na popisu stanovništva iz 1981. bilježi 4277 dnevnih migranata, od čega 48,7% svakodnevno odlazi u Zagreb, a 5,9% u Karlovac (Vresk, 1989b). Na idućem popisu stanovništva, 1991.godine, sam Grad Jastrebarsko bilježi udio dnevnih migranata prema Zagrebu od 19,8% aktivnih i 32,1% zaposlenih.

Analizirajući podatke o dnevnim migracijama iz popisa stanovništva 2001. i 2011. godine, razvidno je da se broj dnevnih migranata kontinuirano povećava (Tab. 5.). Udio migranata u ukupnom stanovništvu 2001. godine je iznosio 30,2%, a 2011. godine je narastao na 38%, odnosno 989 migranata u apsolutnom broju. Od ukupnog broja migranata 2001. godine, 24,2% odnosilo se na zaposlene koji rade u drugom naselju istog grada/općine, 5,5% na zaposlene koji rade u drugom gradu/općini iste županije, a 39,1% na osobe koje rade u drugoj županiji. U odnosu na popis 2001. godine, najnoviji popis stanovništva evidentira relativni porast dnevne migracije zaposlenog stanovništva, ali odnosi između kategorija ostaju nepromijenjeni. Najviši udio dnevnih migranata i dalje zauzimaju oni koji rade u drugoj županiji – 40,9% od ukupnog broja dnevnih migranata i 56,7% od ukupnog broja zaposlenih dnevnih migranata. Od toga najveći dio otpada na Zagreb. Udio onih koji rade u drugom

naselju istog grada/općine nije se mijenjao i ostao je na 24,2% ukupnog broja svih migranata, i čini 33,5% ukupnog broja zaposlenih dnevnih migranata. Najmanji udio kod zaposlenih migranata i dalje imaju oni koji rade u drugom gradu/općini iste županije (9,8%), a njihov se udio u ukupnom broju dnevnih migranata prema zadnjem međupopisnom razdoblju povećao sa 5,5% na 7,1%. Što se tiče ostalih skupina migranata, udio studenta se povećao sa 6,2% na 7,5%, što se može protumačiti u okviru obrazovne politike koja za cilj ima povećanje udjela visokoobrazovanog stanovništva. Udio učenika dnevnih migranata se značajno smanjio, sa 25% na 20,3%. Kod učenika osnovnih škola to se može objasniti depopulacijom ruralnih naselja iz kojih djeca svakodnevno putuju u središnju ili jednu od područnih škola, dok kod učenika srednjih škola se to smanjenje, uz spomenutu depopulaciju, može djelomično pripisati i povećanju razine kvalitete Srednje škole Jastrebarsko koja je, širenjem upisnih kapaciteta i izgradnjom nove školske dvorane, uspjela privući dio učenika koji bi inače srednju školu upisao u Zagrebu ili Karlovcu.

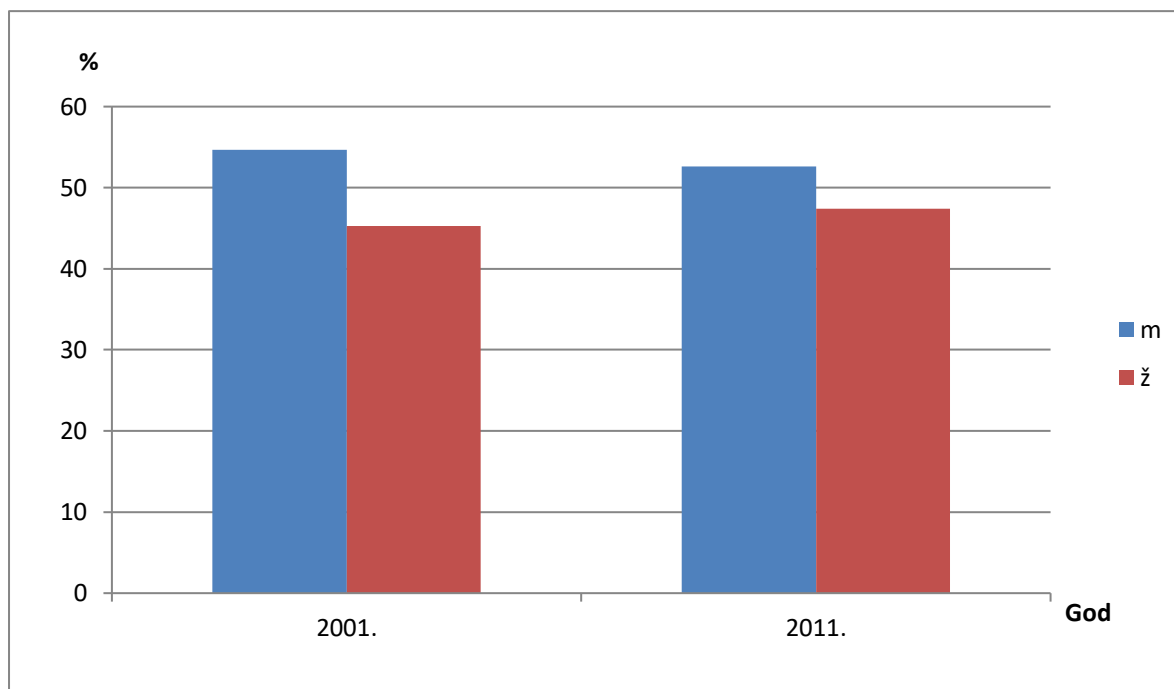
Tab. 5. Struktura dnevnih migranata Grada Jastrebarskog za 2001. i 2011. godinu

Godina	Dnevni migranti								
	ukupno	zaposleni						učenici	studenti
		zaposleni svega	rade u drugom naselju istog grada/općine	rade u drugom gradu/općini iste županije	rade u drugoj županiji	rade u inozemstvu	Nepoznato mjesto rada		
2011.	6.028	4.350	1.458	424	2.468	-	-	1.223	455
2011. (%)	38,0	72,2	24,2	7,1	40,9	-	-	20,3	7,5
2001.	5.039	3.465	1.218	277	1.969	-	1	1.258	315
2001. (%)	30,2	68,8	24,2	5,5	39,1	-	0,0	25,0	6,2

Izvor: Autor prema DZS (2003a); URL 8

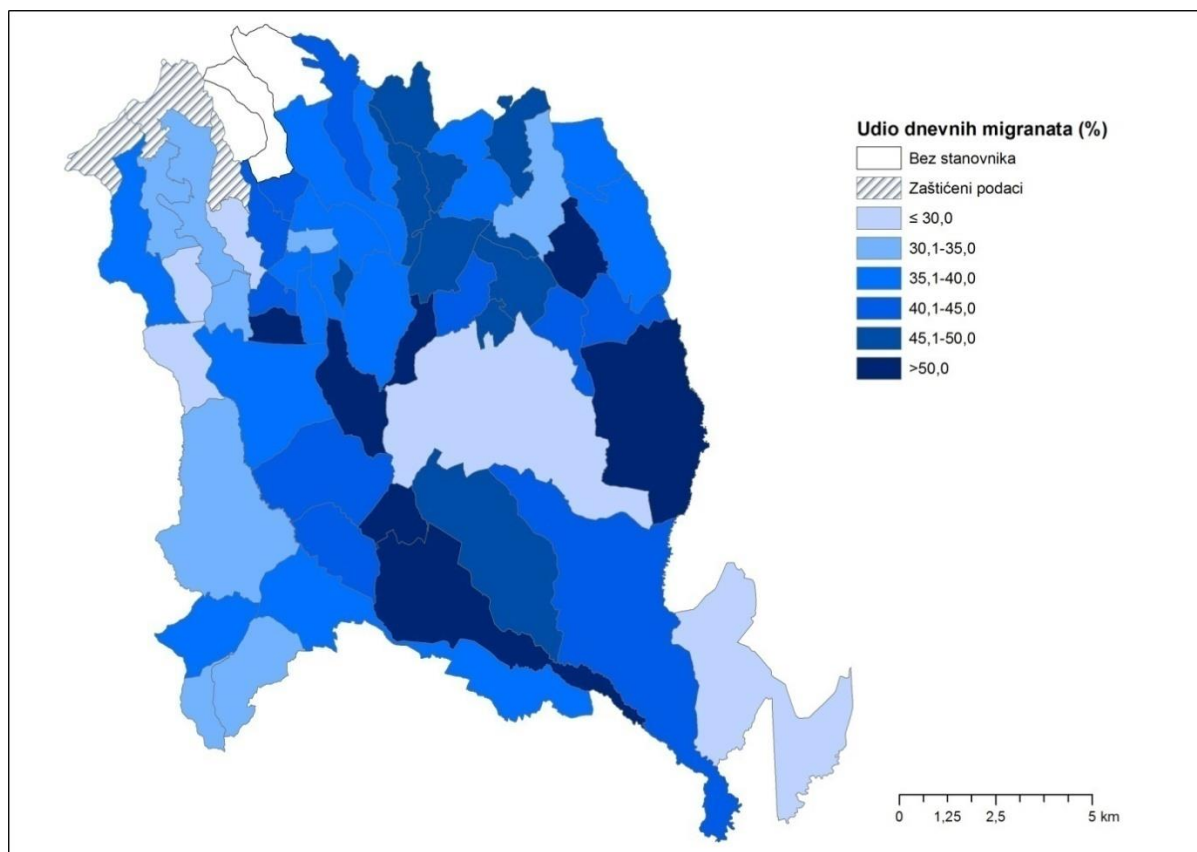
Iako su u inicijalnoj fazi dnevne prostorne pokretljivosti većinu migranata činili muškarci (Vresk, 1997), takav trend nije se dugo zadržao. Razvojem određenih tipova industrije (npr. tekstilna) i naročito tercijarnih djelatnosti, udio žena krenuo je rasti te je prema podacima iz 2001. iznosio 45,3% ukupnih dnevnih migranta (Sl.17). Tendencija rasta udjela žena u ukupnom broju dnevnih migranata nastavila se i 2011. godine kada je njihov udio

narastao na 47,4%. Nastavi li se ovaj trend i dalje, na idućem popisu stanovništva moglo bi doći do jednakosti u udjelima dnevnih migranta po spolu.

Sl. 17. Struktura dnevnih migranata prema spolu za 2001. i 2011. godinu
Izvor: Autor prema DZS (2003a); URL 8

Udio dnevnih migranata po naseljima (Sl.18.) pokazuje izrazito nizak udio dnevnih migranta središnjeg naselja (28,2%). Ova činjenica ukazuje na razvijenost funkcija rada i obrazovanja u Jastrebarskom. Uz njega, izrazito nizak udio dnevnih migranta ima nekoliko naselja slabije prometne povezanosti u kojima prevladava starije stanovništvo (Brebrovac, Dragovanščak, Toplice) te Crna Mlaka čije stanovništvo pretežno radi u ribnjačarstvu koje se tamo nalazi. Najviše udjele dnevnih migranta imaju naselja koja su ili blizu Jastrebarskog (Črnilovec, Hrastje Plešivičko), ili blizu glavnih prometnica (Prhoć, Domagović), ili oboje (Novaki Petrovinski, Donji Desinec) uz iznimku Brezara. Uz to, dnevnu migraciju pospješuje i činjenica da imaju slabo razvijene svakodnevne funkcije, uz izuzetak Domagovića koji jedini od ovih naselja ima područnu školu.

Sl. 18. Udio dnevnih migranata u ukupnom stanovništvu po naseljima Grada Jastrebarskog za 2011. godinu

Izvor: Autor prema URL 6; URL 8

Analizirajući podatke o dnevnim migrantima prema njihovom svakodnevnom odredištu, mogu se izvesti zaključci o stupnju utjecaja na socioekonomski razvoj Jastrebarskog. U tablici 6. su navedeni svi gradovi/općine u koje odlazi barem 50 dnevnih migranata sa područja Grada. Ostali su grupirani pod “Ostalo“. Najviše migranata otpada na Zagreb, njih 47,01%. Ukoliko se apsolutni broj dnevnih migracija prema Zagrebu stavi u omjer sa ukupnim brojem stanovništva od 15 do 64 godine, dolazi se do postotka stanovništva od 27,05 koje svakodnevno odlazi u Zagreb. S obzirom na veličinu Zagreba, njegovu opremljenost funkcijama i dobru prometnu povezanost sa Jastrebarskim kroz tri velike prometnice, ovakav udio dnevnih migranta mogao bi se okarakterizirati kao očekivan. Nakon Zagreba, čak 37,84% dnevnih migranata dnevno putuje unutar samog Grada što ukazuje na značajnu funkcionalnu samostalnost. U Karlovac, jedan od jačih centara rada u središnjoj Hrvatskoj, unatoč blizini i dobroj prometnoj povezanosti, svakodnevno odlazi tek 4,79% dnevnih migranta Jastrebarskog. Od ostalih mjesta dnevne migracije izdvaja se susjedna općina Klinča Sela u koju svakodnevno odlazi 131 stanovnik (2,17%), dok Samobor, Krašić,

Sveta Nedjelja i Stupnik imaju manje od 100 dnevnih migranta, odnosno sve zajedno nešto manje od 5% ukupnog broja.

Tab. 6. Dnevni migranti prema mjestu migriranja za 2011. godinu

Grad/općina rada/školovanja	dnevni migranti	udio(%)
Grad Zagreb	2834	47,01
Jastrebarsko	2281	37,84
Karlovac	289	4,79
Klinča Sela	131	2,17
Samobor	91	1,51
Krašić	70	1,16
Sveta Nedelja	62	1,03
Stupnik	58	0,96
Ostalo	212	3,52
UKUPNO	6028	100,00

Izvor: Autor prema URL 8

3.4 Lokacija i relokacija industrije i poslovanja

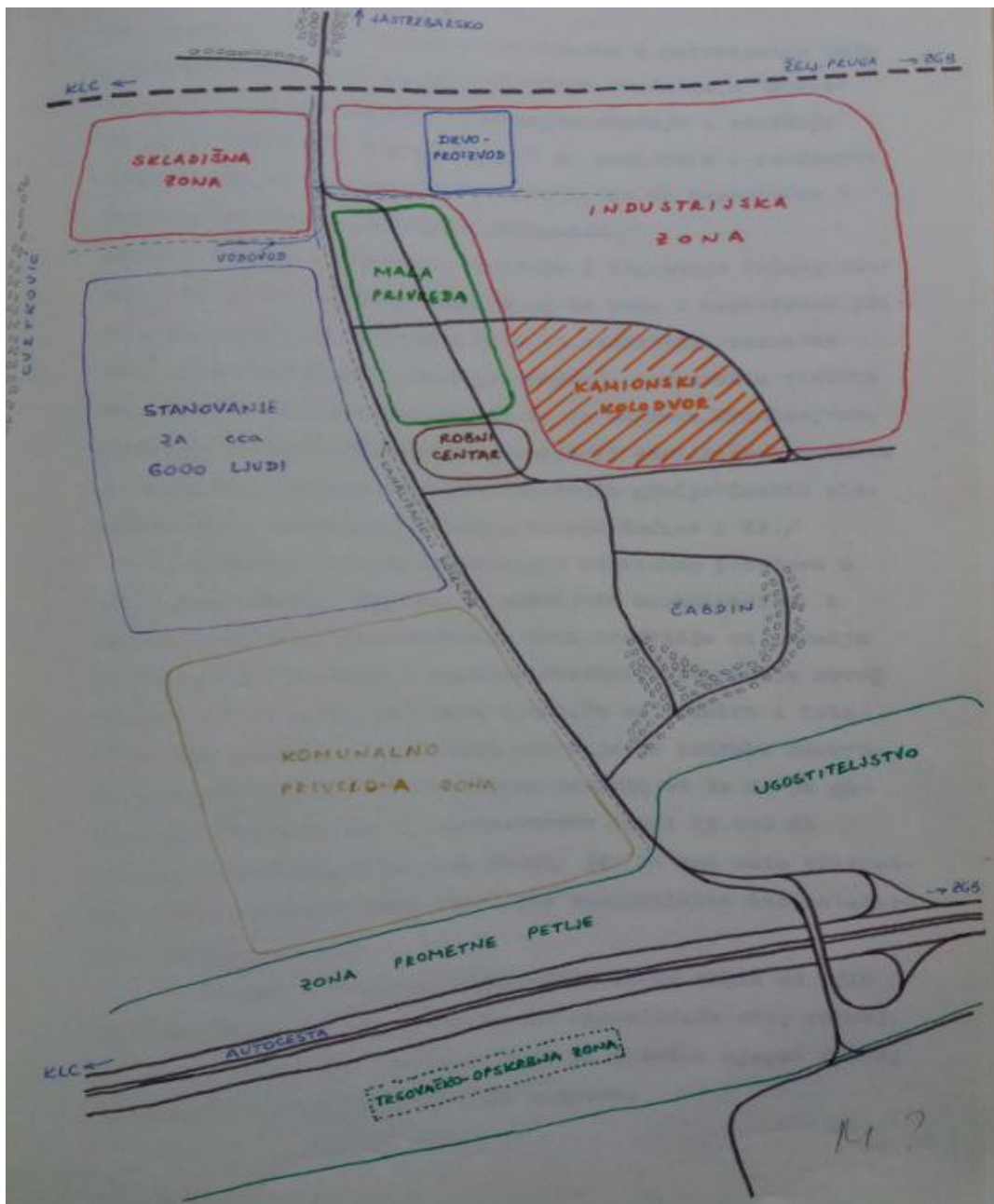
Na smještanje industrije i poslovanja na određeni prostor utječu brojni lokacijski faktori. Oni se dijele u nekoliko skupina: prirodni, povijesni, tehničko-ekonomski, ekonomsko-politički i socijalni te ostali lokacijski faktori (Lončar i Stiperski, 2019). Jedan dio tih faktora utjecao je i na lociranje i premještaj industrije i poslovanja na području Jastrebarskog.

Jastrebarsko se gospodarski razvijalo dijelom samostalno, a dijelom pod utjecajem Zagreba. Pod samostalnim gospodarskim razvojem podrazumijevaju se poljoprivredna djelatnost s naglaskom na vinogradarsko i vinarstvo, obrtnička zanimanja koja u Jastrebarskom imaju dugu tradiciju (Bakšić i dr, 2001) te industrija uvjetovana prirodnim lokacijskim faktorima odnosno dostupnošću prirodnih resursa, u ovom slučaju drvne mase, koja i danas ima vodeće mjesto po broju zaposlenih.

Gospodarski utjecaj Zagreba manifestira se kroz nekoliko komponenti. Uz funkciju rada koju značajan dio stanovnika Jastrebarskog obavlja u Zagrebu, Zagreba kao tržišta za plasman poljoprivrednih proizvoda ili kao emitivnog turističkog prostora, blizina glavnog

grada i jako dobra prometna povezanost čini Jastrebarsko atraktivnim za lociranje industrije i poslovanja, ili pak njihov premještaj iz nekog drugog, već preopterećenog prostora.

Slično kako zbog demografske prenapučenosti matičnog grada dolazi do dekoncentracije stanovništva, tako i zbog industrijskog preopterećenja dolazi do decentralizacije industrije. Prvi oblici deindustrijalizacije Zagreba bilježe se u 50-im godinama 20. stoljeća, a taj se proces intenzivira u idućem desetljeću, i to prvenstveno na prostoru Hrvatskog zagorja (Njegač, 1989). U Jastrebarskom se prvi takav primjer bilježi 1964. godine, kada se otvara pogon zagrebačke tvrtke *“Savremena žena“*, koja se bavila izradom ženske i dječje konfekcije. Zapošljavajući većinom žene, ova tvrtka utjecala je i na promjenu strukture zaposlenih u industriji, budući da su do tad veliku većinu činili muškarci. Proces deindustrijalizacije odvija se jako sporo, na što ukazuje činjenica da je idući *“zagrebački“* industrijski pogon u Jastrebarsko preselio 1974. godine, 10 godina nakon prvog. Radilo se o tvrtki *“Autokaroserija“*, koja se spojila sa lokalnom tvrtkom *“Progres“*, i uspješno proizvodila komponente za automobile i radne strojeve sve do privatizacije. Ubrzo u Jastrebarsko dolazi i *“Chromos“*, koji ovdje locira dio svoje proizvodnje. Osim industrijskih pogona, u Jastrebarskom u to vrijeme posluje i 12 zagrebačkih tvrtki koje se bave trgovačkom djelatnošću (većinom trgovine za svakodnevnu i povremenu opskrbu) i koje su 1980. imale ukupno 353 zaposlenih (Falica, 1981). Do jačeg gospodarskog utjecaja dolazi krajem 70-ih godina kada se otvaranjem čvorišta, Jastrebarsko spaja na novoizgrađenu autocestu Zagreb-Karlovac. Ubrzo se između čvorišta i samog Jastrebarskog, na prostoru naselja Čabdin, osniva „Industrijsko komunalna zona“, sa ciljem razvijanja sekundarnih i tercijarnih djelatnosti, ali i funkcije stanovanja (Sl.?). U prvih nekoliko godina postojanja, tu su se lociralo nekoliko tvrtki – lokalno industrijsko poduzeće *“Drvoproizvod“*, te skladišta zagrebačkih tvrtki *„Elektrocommerca“* i *“Signoplasta“* te beogradskih tvrtki *“Interexport“* i *“Jugohemija“* (Falica, 1981). Nakon toga dolazi do slabljenja ulaganja u ovaj prostor uslijed nedovoljnog ulaganja u izgradnju nove i poboljšanje postojeće infrastrukture, a kasnije i zbog ratnih zbivanja te propadanja industrije u uvjetima privatizacije.

Sl. 19. Shema "Industrijsko-komunalne zone"

Izvor: Falica, 1981

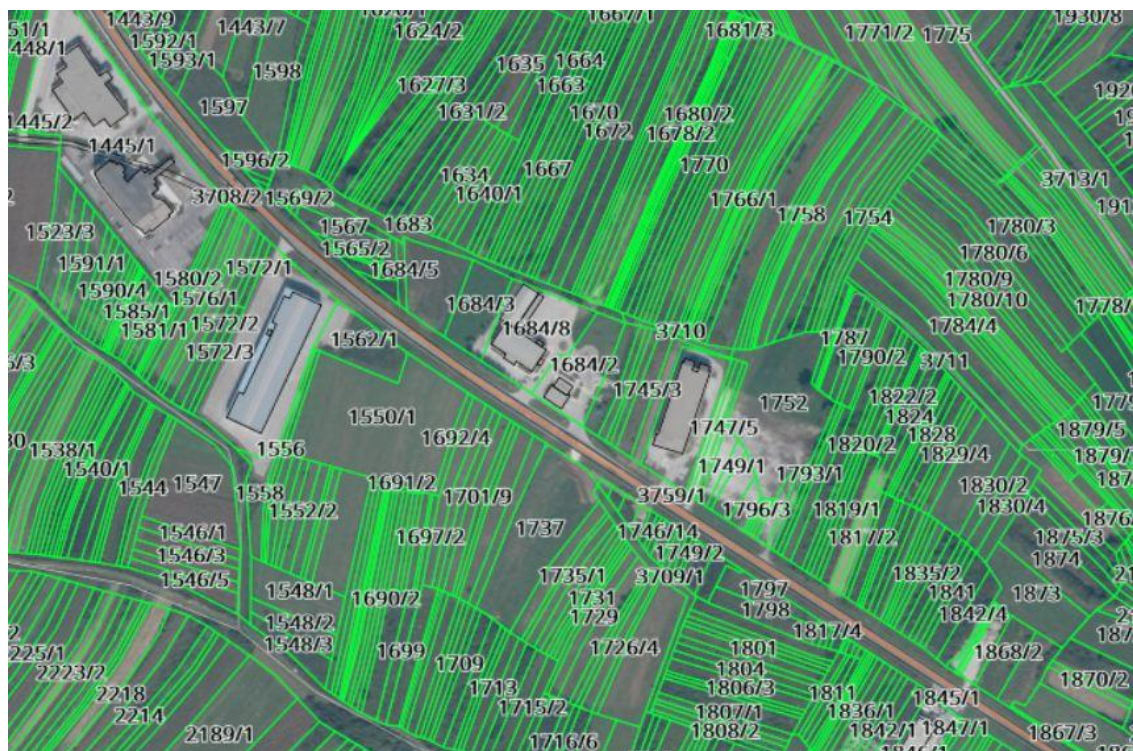
Godine 1997. Grad Jastrebarsko "Industrijsko-komunalnoj zoni" mijenja ime u Gospodarska zona Jalševac, te nekim njezinim dijelovima mijenja namjenu (URL 19). Početkom ovog stoljeća ponovo se kreće s investicijama u zonu. Otvara se nekoliko manjih industrijskih poduzeća te veći broj skladišnih prostora i prostora za trgovinu. "Lidl" tu gradi glavni logističko-distributivni centar za Hrvatsku, dok "Kaufland" svoj logističko distributivni centar sa zagrebačkog Žitnjaka premješta u Jastrebarsko. U zoni je 2018. godine izgrađen i hotel, koji je orijentiran na turiste u tranzitu.

Uspoređujući današnju izgrađenost zone (Sl.20.) sa planovima sa kraja 70-ih (Sl.19.), vidljivo je da je ostvaren tek manji dio planiranog. Izgrađena je skladišna zona na sjeveru, i dio komunalno-privredne zone na jugu. Prostor između čvorišta i naselja “Čabdin“, prvotno namijenjen za ugostiteljstvo, danas je skladišna zona. Ostali predviđeni sadržaji (kamionski kolodvor, stambeno naselje, mala privreda, robni centar) nisu zaživjeli, a vrlo vjerojatno niti neće.

Sl. 20. Digitalni ortofoto snimak GZ Jalševac
Izvor: URL 5

Iz svega navedenog može se zaključiti da je utjecaj Zagreba na lokaciju i relokaciju industrije i poslovanja osjetan, ali bi mogao i morao biti jači s obzirom na odličnu prometnu povezanost i još uvijek relativno dosta nisku cijenu zemljišta u usporedbi sa sličnim zonama u blizini. Iako se Grad Jastrebarsko trudi kroz ulaganja u infrastrukturu i oslobađanja od komunalnih davanja privući investitore, glavni problem stvaraju neriješeni imovinsko-pravni odnosi i usitnjenost posjeda, koji koče daljnje investicije i utječu na stagnaciju gospodarske zone (Sl. 21.).

Sl. 21. Mozaik sitnih katastarskih čestica na području Gospodarske zone Jalševac
Izvor: URL 5

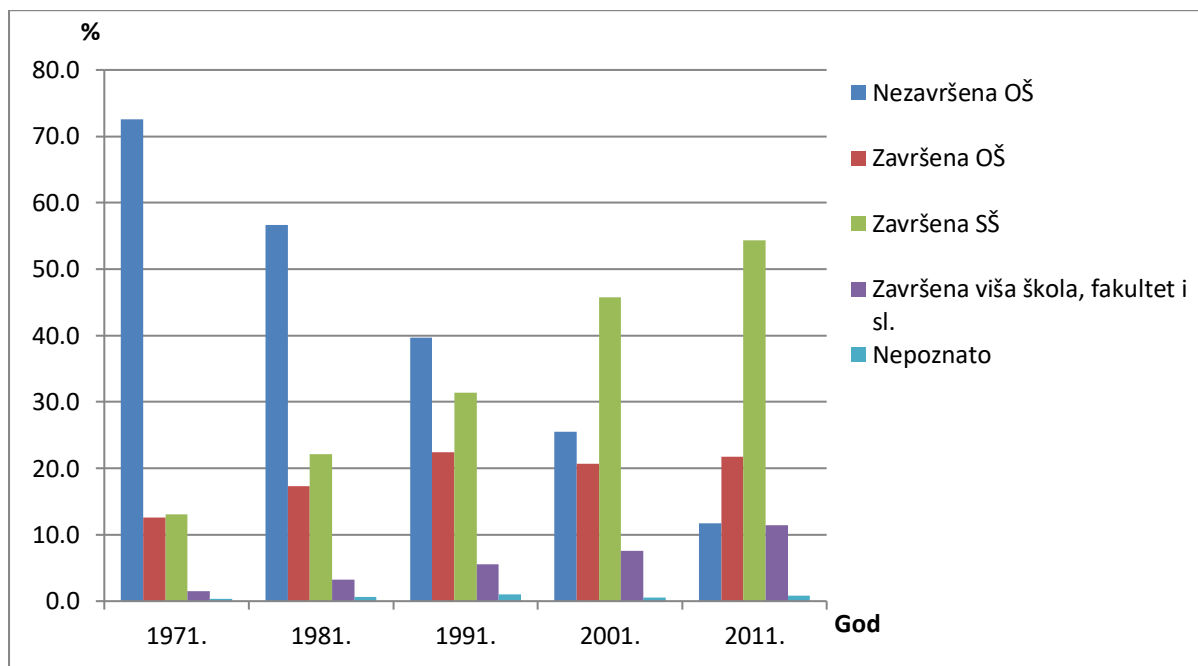
3.5 Obrazovna struktura stanovništva

Promjene u obrazovnoj strukturi stanovništva odraz su socioekonomskih procesa u prostoru. Te promjene su u Hrvatskoj vidljive od 70-ih godina 20. stoljeća. Od tada do danas intenzitet tih promjena je vrlo dinamičan.

Uspoređujući podatke o stupnju obrazovanja stanovništva Jastrebarskog starog 15 ili više godina, može se zaključiti da je došlo do značajnih promjena u obrazovnoj strukturi stanovništva. Prije same usporedbe, potrebno je napomenuti da se podaci iz 1971. godine odnose na stanovništvo staro 10 godina i više te nisu direktno usporedivi sa kasnijim podacima, ali su zbog intenziteta promjene uzeti u obzir.

Unatoč drugačijoj metodologiji, vidljivo je da prema popisu iz 1971. godine dominira stanovništvo bez osnovnoškolskog obrazovanja. Na popisu 1981. vidljive su značajne promjene u obrazovnoj strukturi koje su, osim promjene metodologije, uzrokovane već navedenim i opisanim procesima (deagrarizacija, urbanizacija, porast dnevnih migracija) koji su utjecali na socijalno prestrukturiranje stanovništva. Najveće promjene u udjelu osoba bez primarnog obrazovanja dogodile su se u idućem međupopisnom razdoblju (1981.-1991.), kada udio osoba s nezavršenom osnovnom školom pada sa 56,7% na 39,7%. U istom periodu značajno raste i broj osoba sa završenom srednjom školom (povećanje od 9,3%). Najveće

povećanje udjela srednjoškolski obrazovanih osoba evidentirano je u između 1991. i 2001. godine, kada se njihov udio povećava sa 31,4% na 45,8%, da bi 2011. godine dosegli udio od 54,3% u ukupnom stanovništvu starom 15 i više godina. Kroz sve navedene popise kontinuirano pada udio osoba s nezavršenom osnovnom školom: 39,7% za 1991., 25,5% za 2001., 11,7% za 2011. godinu. Također, uočljiv je otprilike linearan rast udjela stanovništva sa višom i visokom stručnom spremom, koji se sa 1,5% u 1971. godini povećao na 11,4% u 2011. godini (Sl. 22.).

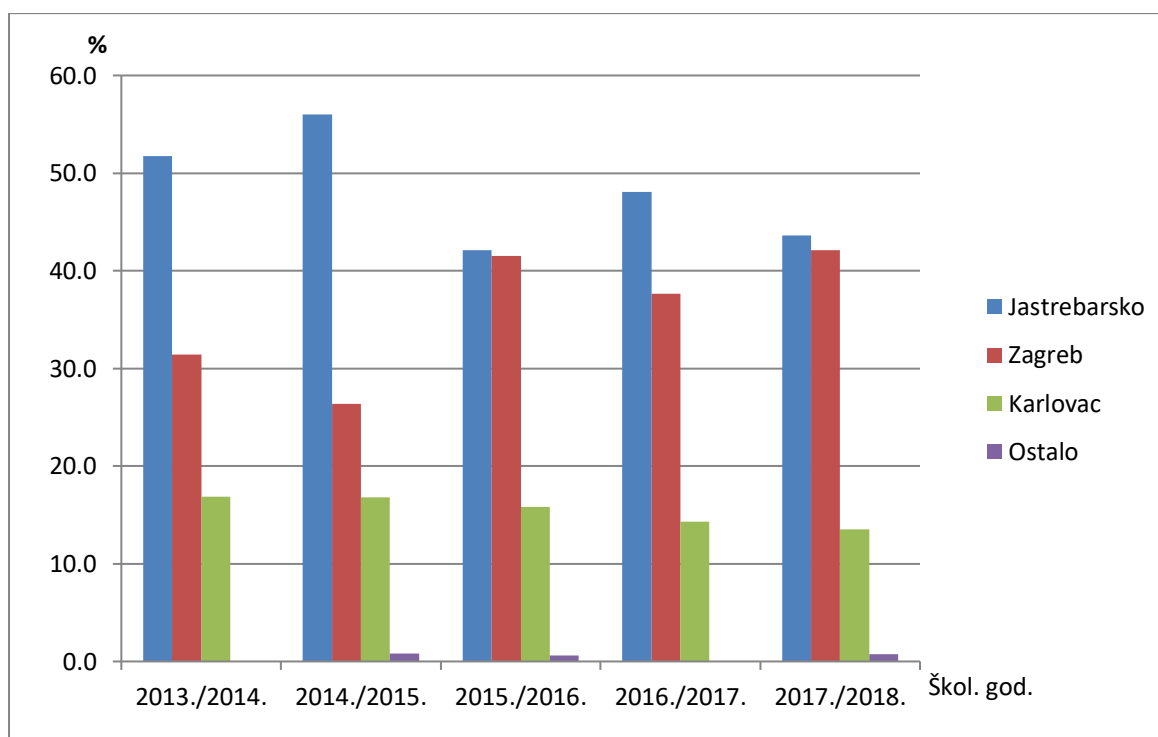
Sl. 22. Promjene u obrazovnoj strukturi stanovništva Grada Jastrebarskog od 1971. do 2011. godine

Izvor: Autor prema SZS(1972c); SZS(1984a); DZS(1994b); DZS(2003d); URL 10

Budući da u samom naselju Jastrebarsko postoji osnovna škola “Ljubo Babić“ kao središnja osnovna škola, te još 8 područnih škola u ostalim naseljima Grada (Cvetković, Čeglji, Desinec, Domagović, Petrovina, Plešivica, Sveta Jana, Volavje), nameće se zaključak da je Grad Jastrebarsko osnovnoškolsko obrazovanje svojeg stanovništva “iznio“ sam.

Što se tiče srednjoškolskog obrazovanja, ono u Jastrebarskom nije postojalo do 1974. kada s radom počinje područno odjeljenje Srednjoškolskog centra Samobor (Falica, 1981). Od 1981. godine djeluje Srednjoškolski centar “Braća Kazić“ kojeg je osnovala tadašnja općina Jastrebarsko. Taj centar 1991. godine mijenja ime u Srednja škola Jastrebarsko koja pod tim imenom postoji i danas. I dok su srednjoškolski centri za vrijeme bivše države nudili samo izobrazbu za nekoliko zanatskih zanimanja, Srednja škola Jasterbarsko radi u dvije didaktičke cjeline: opća gimnazija i strukovna škola. Usmjerenja unutar strukovne škole jesu strojarsko,

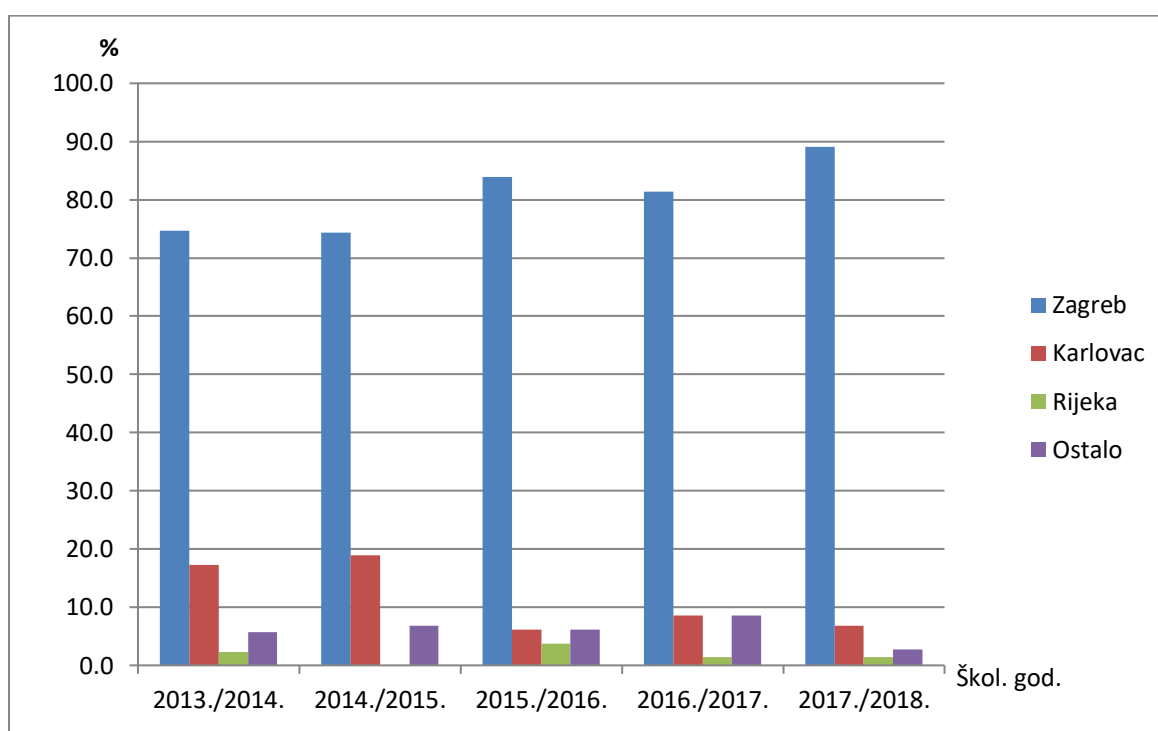
ekonomsko i trgovačko (URL 19). Uzimajući u obzir podatke o obrazovnoj strukturi stanovništva (Sl. 22.), može se reći da je razvoj srednjoškolskog obrazovanja na području Jastrebarskog pratio povećanje udjela osoba sa završenom srednjom školom. No u tom povećanju značajnu ulogu imaju Zagreb i Karlovac kao centri obrazovanja. Prije dolaska srednjoškolskog obrazovanja u Jastrebarsko, oni su bili jedini gradovi koji su stanovnicima Jastrebarskog pružali mogućnost pohađanja srednje škole. Dolaskom srednjoškolskih centara, Zagreb i Karlovac su nastavili privlačiti učenike sa područja Jastrebarskog, prije svega zbog dobre prometne povezanosti i ograničenih obrazovnih programa unutar jaskanskih srednjoškolskih centara. Od 1991. godine, Srednja škola Jastrebarsko proširila je ponudu obrazovnih programa, i samim time privukla puno više učenika (Sl. 23.). Unatoč tome, i danas gotovo polovica učenika koji završe Osnovnu školu Jastrebarsko upisuje srednje škole na području Zagreba i Karlovca. Glavni razlozi za to su premali kapacitet Srednje škole Jastrebarsko i nedostatak određenih strukovnih usmjerenja u istoj (tehnička, medicinska, obrtnička usmjerenja), dok neki učenici samo žele promijeniti sredinu školovanja. Očekivano, Zagreb privlači puno više učenika od Karlovca, a to u razdoblju 2014.-2018. iznosi u prosjeku oko 35%, dok oko 15% učenika upisuje karlovačke srednje škole.

Sl. 23. Učenici Osnovne škole Ljubo Babić prema mjestu gdje su upisali srednju školu
Izvor: OŠ Ljubo Babić, 2019

Konstatirano je da kretanje udjela stanovništva sa višom i visokom stručnom spremom prati linearan trend porasta. Navedeni porast uvjetovao je prije svega Zagreb kao najjači

centar visokog obrazovanja u Hrvatskoj, a manju ulogu imao je i Karlovac. Vidljivo je to i iz podataka Srednje škole Jastrebarsko o mjestima gdje njihovi učenici upisuju fakultete i ostala visoka učilišta (Sl. 24.). Podaci se neznajno razlikuju od godine do godine, ali je razvidno da prosječno oko 80% učenika srednje škole Jastrebarsko koji nastavljaju školovanje na visokim učilištima, upisuje zagrebačka visoka učilišta, dok Karlovac za nastavak školovanja koristi prosječno 11,6% učenika. Ovdje treba napomenuti kako Srednju školu Jastrebarsko ne pohađaju isključivo učenici sa područja Jastrebarskog, manji broj učenika dolazi iz susjednih općina, no taj broj³ ne narušava reprezentativnost ovih podataka u analizi utjecaja Zagreba i Karlovca na obrazovnu strukturu stanovništva Grada Jastrebarskog.

Sl. 24. Učenici Srednje škole Jastrebarsko prema mjestu gdje su upisali visoko učilište
Izvor: SŠ Jastrebarsko, 2019

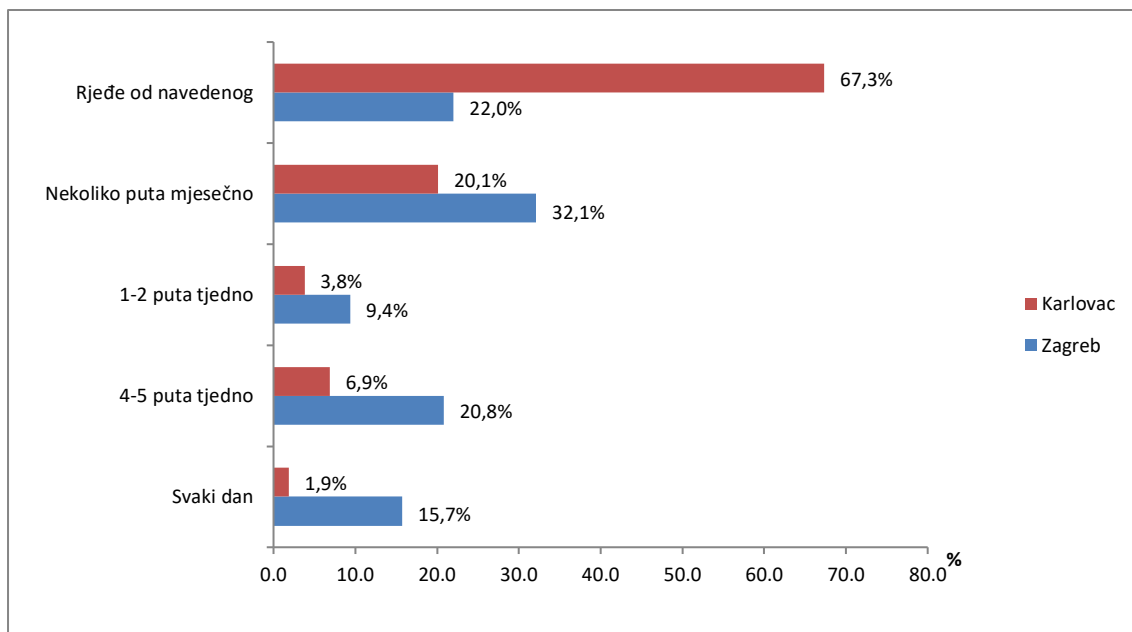
³ Za 2018. godinu iznosio je 12,9% svih učenika koji su upisivali visoka učilišta

4. Polarizacija u korištenju funkcija na temelju anketnog istraživanja

Jedna od metoda istraživanja o korištenju funkcija izvan područja Grada Jastrebarsko bila je anketno istraživanje. Istraživanje je provedeno u terminu od 10.-30.05.2020. godine na nekoliko frekventnih lokacija u samom Jastrebarskom, po okolnim naseljima, a dio anketa prikupljen je i digitalno putem *google obrasca*. Prilikom sastavljanja pitanja za anketni upitnik u obzir su uzeta slična prijašnja istraživanja o polarizaciji korištenja funkcija (Braičić i Džihić, 2015). Ovim istraživanjem bilo je obuhvaćeno 159 ispitanika, što čini 1% cjelokupnog stanovništva Grada Jastrebarskog. Ciljana skupina bili su stanovnici Grada Jastrebarskog stariji od 14 godina. Metoda uzorkovanja bila je neprobabilistička metoda s namjernim uzorkom. Kako bi se dobili što reprezentativniji rezultati, uzimalo se otprilike 1% od svakog naselja gdje god je to bilo moguće. Obrađeno je 55 anketa iz samog naselja Jastrebarsko, a 104 ankete iz ostalih naselja. S obzirom da Grad Jastrebarsko u svom sastavu ima 23 naselja manja od 100 stanovnika, tu se nije striktno primjenjivalo pravilo od 1%, tako da je iz većine tih naselja obrađena po jedna anketa izuzev naselja Crna Mlaka, Dolanjski Jarak, Gračac Slavetički, Paljugi, Redovje, Tihočaj.

Od 159 ispitanika, 55,3% je žena, a 44,7% muškaraca. Što se tiče dobne strukture, ona je podijeljena u pet kategorija. Najmlađa kategorija (≤ 19 godina) zastupljena je sa 9,4%, kategorija od 20 do 24 godine sa 24,5%, kategorija od 25 do 39 godina sa 40,3%, kategorija od 40 do 59 godina sa 20,1% te kategorija 60 i više godina sa 5,7%. Ispitanici su podijeljeni i po statusu u pet kategorija. Učenici su zastupljeni sa 5,7%, studenti sa 22%, zaposleni sa 60,9%, nezaposleni sa 5,7% te umirovljenici također sa 5,7%. Još jedna podjela ispitanika je po stupnju obrazovanja. Iako je bila ponuđena kategorija “nezavršena osnovna škola“, nijedan ispitanik nije bio u toj kategoriji. Završenu osnovnu školu ima 7,5% ispitanika, završenu srednju školu 58,5%, a završenu višu školu ili fakultet ima 35% ispitanika.

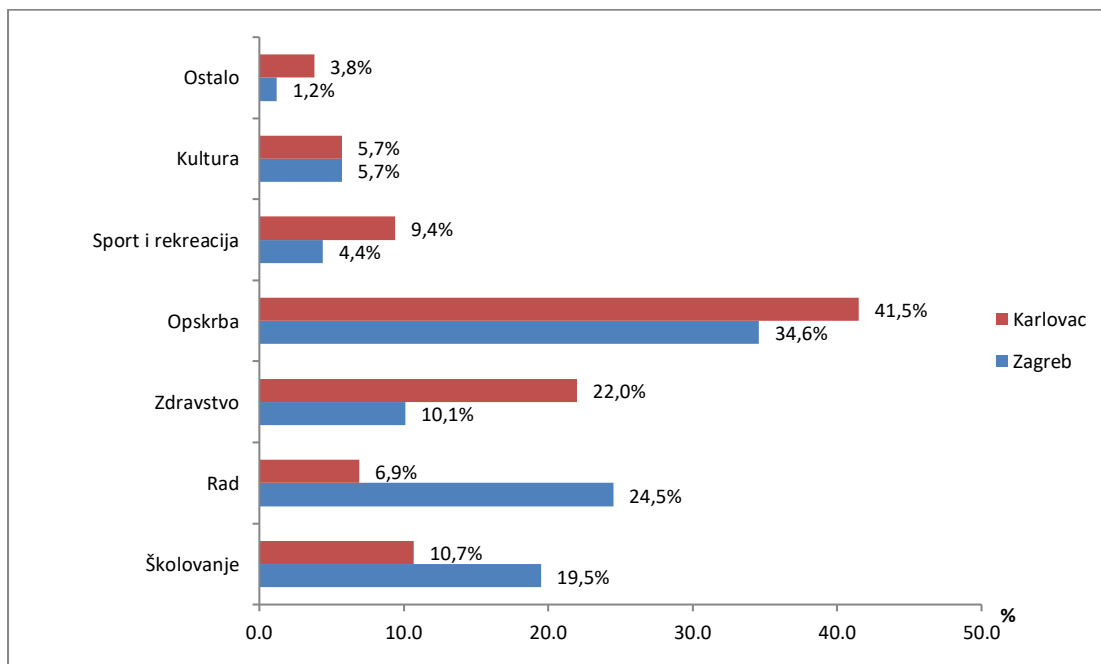
Prvih šest pitanja odnosilo se na učestalost putovanja ispitanika u Zagreb i Karlovac, glavne razloge putovanja u ta dva grada te vrstu prijevoza koju najčešće koriste kod tih putovanja. Na slici 25. vizualizirana je učestalost putovanja ispitanika u Zagreb i Karlovac. Vidljivo je da je Zagreb daleko ispred Karlovca po svakodnevnim ili čestim putovanjima građana Jastrebarskog. Kod nešto rjeđih putovanja (odgovori “1-2 puta tjedno“, “nekoliko puta mjesečno“) ta se razlika smanjuje, da bi pod kategorijom “rjeđe od navedenog“ Zagreb bio daleko iza Karlovca.

Sl. 25. Učestalost putovanja ispitanika u Zagreb i Karlovac

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

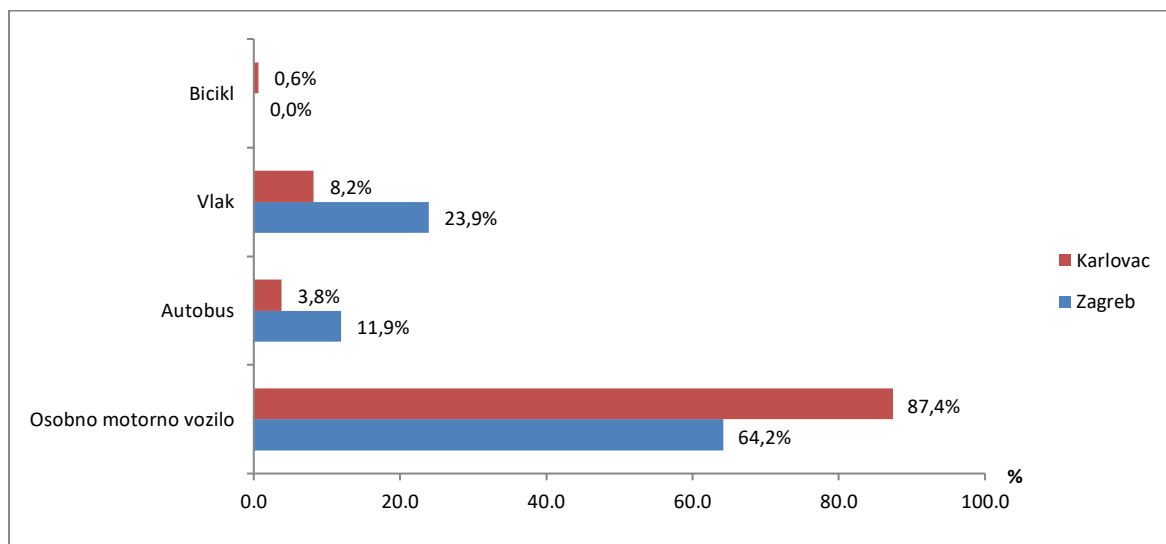
Glavni razlog odlaska ispitanika i u Zagreb i Karlovac jest opskrba (Sl. 26.) Nakon nje, u Zagrebu prevladavaju razlozi dnevnog migriranja – rad i školovanje. Kod Karlovca su te dvije kategorije znatno slabije u odnosu na Zagreb, što je i razumljivo budući da je glavni grad nesagledivo jači po pitanju funkcija rada i školovanja. U Karlovcu se ističe još funkcija zdravstva, koju je kao glavni razlog putovanja u Karlovac označilo 22% ispitanika.

Sl. 26. Glavni razlog putovanja ispitanika u Zagreb i Karlovac

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

Najčešće korišteno prijevozno sredstvo i u jednom i u drugom pravcu definitivno je osobno motorno vozilo, odnosno automobil (Sl. 27.). Ipak, to je kod putovanja u Karlovac puno izraženije na štetu javnog gradskog prijevoza. Kod Zagreba je omjer ipak donekle uravnotežen, u kojem javni prijevoz zauzima 35,8%, od čega vlak 23,9% i 11,9% autobus.

Sl. 27. Najčešće korišteno prijevozno sredstvo prilikom putovanja u Zagreb i Karlovac
Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

Na temelju odgovora na prvo i treće pitanje⁴, među ispitanicima su izdvojeni dnevni migranti u Zagreb i Karlovac. Broj dnevnih migranata u Zagreb iznosi 58, odnosno 36,5%, dok je broj dnevnih migranata u Karlovac 14, odnosno 8,8% od ukupno anketiranih. U tablici 7. analizirani su prema tome s kojim razlogom svakodnevno putuju i koju vrstu prijevoza pritom koriste. U Zagreb 55,2% migranata putuje na posao, a 44,8% na školovanje. Pritom pretežito koriste javni prijevoz (vlak 41,4%, autobus 22,4%), a nešto manje osobna vozila (36,2%). Za dnevne migrante u Karlovac malo je češći razlog putovanja školovanje (57,1%), a rjeđi rad (35,7%). Po vrsti korištenog prijevoza karlovački migranti razlikuju se od zagrebačkih, pa tako najveći dio putuje osobnim motornim vozilom (64,3%), a manji javnim prijevozom, pri čemu je vidljiva značajna razlika između korištenja vlaka i autobusa. Ta razlika može se objasniti rijetkim i neravnomjerno raspoređenim polascima autobusa iz Jastrebarskog za Karlovac i obratno.

⁴ Odgovori "svaki dan" i "4-5 puta tjedno"

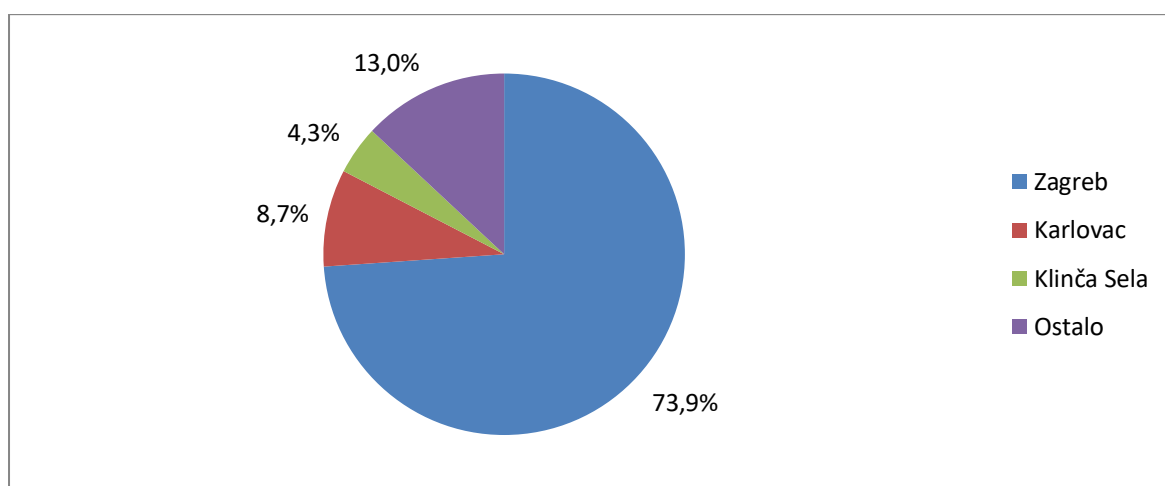
Tab. 7. Dnevni migranti u Zagreb i Karlovac s obzirom na razlog putovanja i vrstu korištenog prijevoza

Razlog putovanja	Dnevni migranti				Vrsta prijevoza	Dnevni migranti			
	Zagreb		Karlovac			Zagreb		Karlovac	
	broj	%	broj	%		broj	%	broj	%
Rad	32	55,2	5	35,7	Osobno motorno vozilo	21	36,2	9	64,3
Školovanje	26	44,8	8	57,1	Vlak	24	41,4	4	28,6
Ostalo	0	0,0	1	7,2	Autobus	13	22,4	1	7,1
Ukupno	58	100,0	14	100,0	Ukupno	58	100,0	14	100,0

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

Pitanja od broja 7. do broja 10. odnosila su se na korištenje funkcije rada. Na ovu kategoriju odgovore nisu davali ispitanici iz kategorija “učenik“ i “student“, a ispitanici iz kategorija “nezaposlen“ i “umirovljenik“ davali su u odgovore koju su vrijedili dok su bili u radnom odnosu⁵, te je ukupno odgovore na ovu kategoriju dalo 115 ispitanika.

Na pitanje nalazi li se radno mjesto ispitanika izvan područja Grada Jastrebarskog ili ne, njih 46 (40%) dalo je potvrđan odgovor, dok 69 ispitanika (60%) radi na području Grada. Od ispitanika koji rade izvan Jastrebarskog, velika većina, njih 34 (73,9%) radi na području Zagreba. Na području Karlovca radi 8,7%, na području susjedne općine Klinča Sela 4,3% dok 13% ispitanika radi u ostalim jedinicama lokalne samouprave (Sl. 28.). Ovi podaci govore kako Jastrebarsko ima relativno visok stupanj razvijenosti funkcije rada, ali i o značajnom utjecaju Zagreba na zapošljavanje stanovnika Grada Jastrebarskog.

Sl. 28. Stanovnici Grada Jastrebarskog koji ne rade na području svog Grada (N=46 ispitanika)

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

⁵ Svi ispitanici iz kategorije “nezaposlen“ već su bili u radnom odnosu

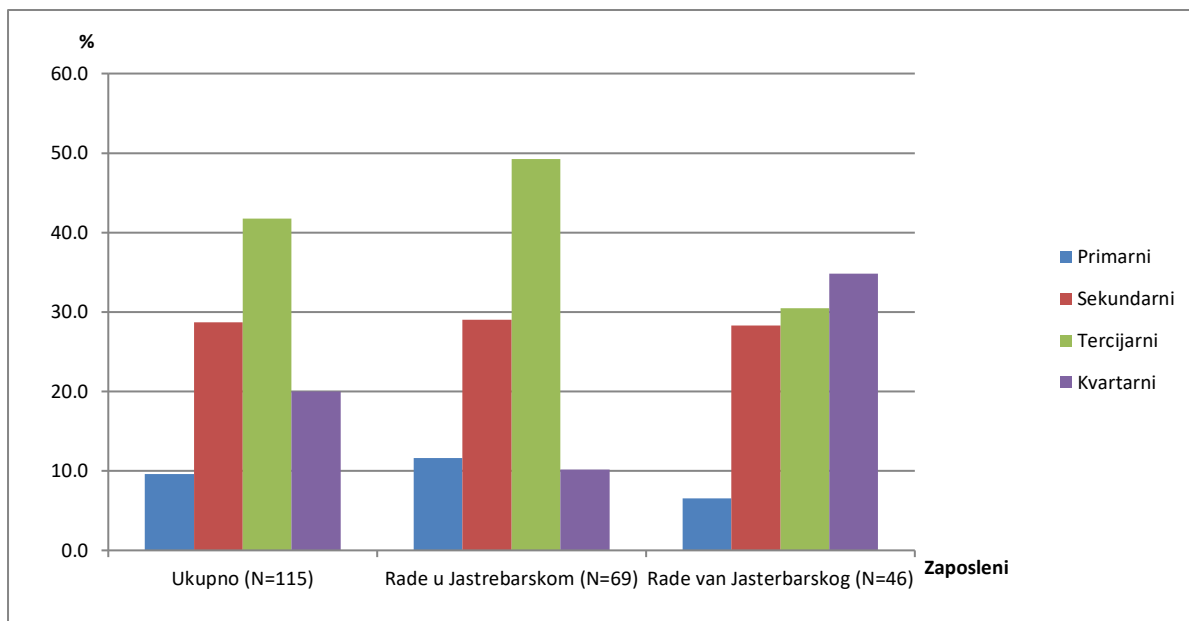
Za odlazak na posao, većina ispitanika, njih 73%, koristi osobno motorno vozilo, dok tek 18,3% koristi javni prijevoz (Tab. 8.). No ukoliko se u analizu posebno stave podaci za one koji rade na području Jastrebarskog i posebno podaci za one koji rade van Jastrebarskog, dobit će se značajno drugačiji rezultati. Zaposleni na području Jastrebarskog imaju još veći udio onih koji na posao putuju osobnim motornim vozilom (82,6%), dok se javni prijevoz praktički ni ne koristi. Dio zaposlenih na posao ide biciklom ili pješke zbog blizine radnog mjesta. Razlog ovakvih omjera je taj što pravog adekvatnog javnog prijevoza na području Grada Jastrebarskog nema te su zaposlenici “osuđeni“ na putovanje osobnim vozilom. I kod zaposlenih koji rade van Jastrebarskog dominira korištenje osobnog motornog vozila, ali sa znatno manjim udjelom. Značajan je broj onih koji na posao putuju javnim prijevozom (41,1%), od čega vlakom 23,9(%) i autobusom (17,4%). Razlog tome su značajni benefiti korištenja javnog prijevoza prilikom putovanja u velike urbane sredine, poput brzine putovanja, praktičnosti i ekonomičnosti.

Tab. 8. Zaposleni prema mjestu rada i vrsti prijevoza koju koriste za odlazak na posao

Vrsta prijevoza	Ukupno		Rade u Jastrebarskom		Rade van Jastrebarskog	
	broj	%	broj	%	broj	%
Osobno motorno vozilo	84	73,0	57	82,6	27	58,7
Autobus	10	8,7	2	2,9	8	17,4
Vlak	11	9,6	0	0,0	11	23,9
Bicikl	2	1,7	2	2,9	0	0,0
Pješke	8	7,0	8	11,6	0	0,0
Ukupno	115	100,0	69	100,0	46	100,0

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

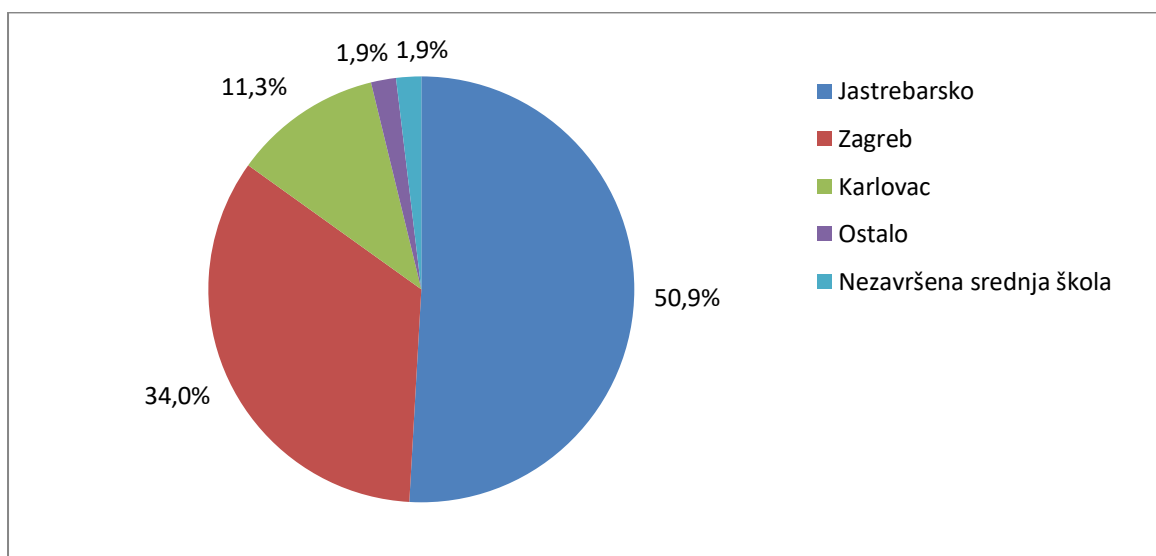
Struktura zaposlenih po sektorima ukazuje na dominaciju tercijarnog sektora kod ukupnog broja zaposlenih i kod ispitanika koji rade ili su radili na području Grada Jastrebarskog (Sl. 29.). Ta dva skupa imaju otprilike i isti udio zaposlenih u primarnom i sekundarnom sektoru, dok se značajno razlikuju kod udjela kvartarnog sektora koji je u ukupnom skupu duplo veći. Struktura onih koji rade van Jastrebarskog se razlikuje od navedena dva skupa, sa izrazito visokim udjelom kvartarnog sektora.

Sl. 29. Zaposleni prema mjestu rada i sektoru rada

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

Analizirajući sliku 30., vidljivo je da je malo više od pola anketiranih završilo ili još uvijek pohađa srednju školu u Jastrebarskom, a ostatak u Zagrebu (34,0%) i Karlovcu (11,3%) uz još troje ljudi u ostalim gradovima i troje ljudi koji nisu završili srednju školu.

Sl. 30. Ispitanici prema mjestu gdje su pohađali/pohađaju srednju školu (N=159)

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

Već je prije u radu spomenuto da je to prije svega posljedica nedovoljnog kapaciteta Srednje škole Jastrebarsko i nedostatak određenih strukovnih usmjerenja u istoj (tehnička, medicinska, obrtnička usmjerenja). U prilog tome govore podaci o ispitanicima po mjestu i vrsti srednje škole koju su pohađali ili još uvijek pohađaju (Tab. 9.). Vidljivo je da je gimnazijski program u Srednjoj školi Jastrebarsko završilo 40 od ukupno 47 anketiranih koji su završili gimnaziju.

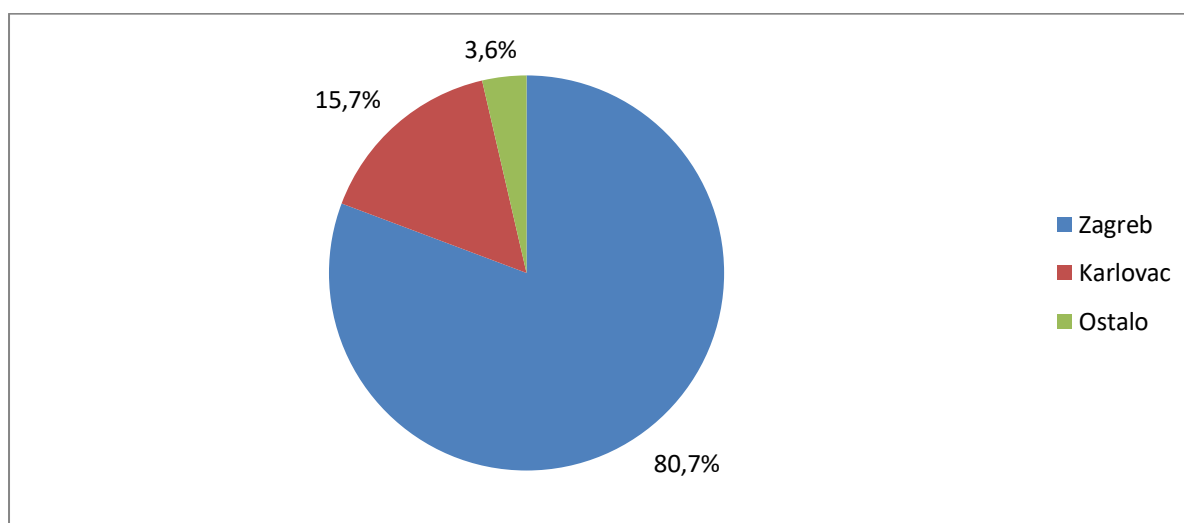
Iz toga se može izvesti zaključak da bi većina učenika sa područja Grada Jastrebarskog radije upisala srednju školu tehničkog ili medicinskog usmjerenja u Jastrebarskom nego u drugom gradu, kada bi ona tu postojala. Trenutna ponuda strukovnih smjerova u Srednjoj školi Jastrebarsko je relativno skromna, i dok god je tako, ostat će visok udio onih koji strukovne škole završavaju u Zagrebu i Karlovcu.

Tab. 9. Ispitanici po mjestu i vrsti srednje škole koju su pohađali ili još uvijek pohađaju

Srednja škola	Ukupno		Jastrebarsko		Zagreb		Karlovac		Ostalo	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Gimnazija	47	30,1	40	49,4	7	13,0	0	0,0	0	0,0
Petogodišnja strukovna škola	3	1,9	0	0,0	0	0,0	2	11,1	1	33,3
Četverogodišnja strukovna škola	84	53,8	27	33,3	41	75,9	14	77,8	2	66,7
Trogodišnja strukovna škola	22	14,1	14	17,3	6	11,1	2	11,1	0	0,0
Ukupno	156	100,0	81	100,0	54	100,0	18	100,0	3	100,0

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

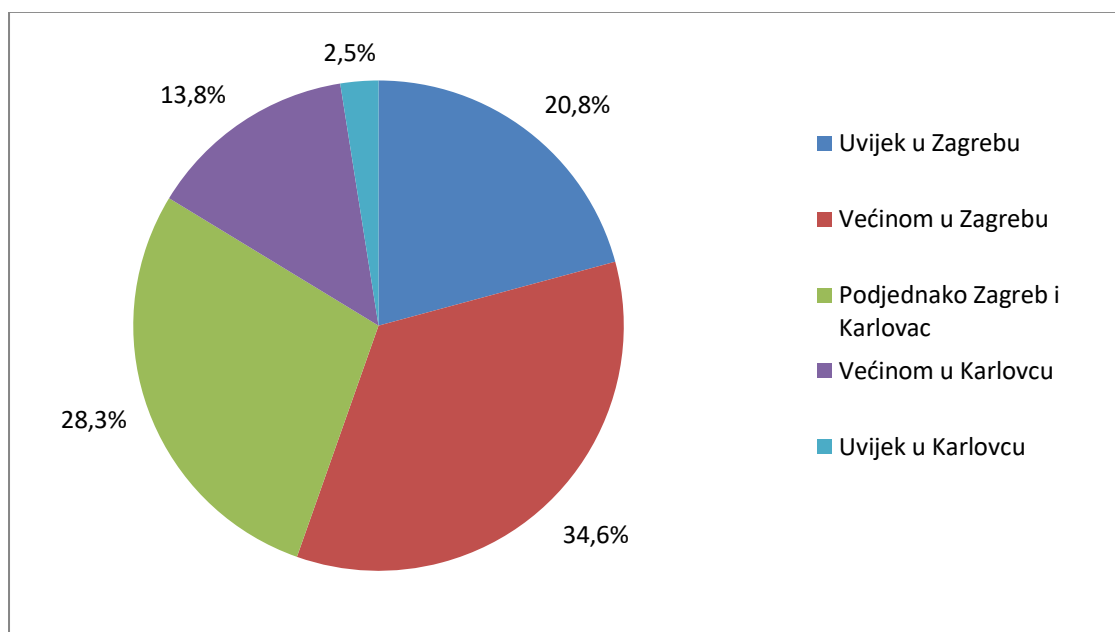
Pitanja 13. i 14. odnosila su na pohađanje visokih učilišta. Od ukupnog broja ispitanika, čak njih 83 (52,2%) je odgovorilo da je završilo ili još uvijek studira na nekom od visokih učilišta. Što se tiče mjesta studiranja, odgovor je očekivan, preko 80% ispitanika studira ili je steklo višu ili visoku stručnu spremu u Zagrebu. U Karlovac otpada 15,7%, dok 3,6% ispitanika spada pod ostalo (Sl. 31.). Iako je udaljenost od Zagreba i Karlovca vrlo slična, većina ljudi odabire Zagreb kao mjesto studiranja zbog velikih mogućnosti izbora studija i kvalitete visokih učilišta.

Sl. 31. Ispitanici koji su završili visoko učilište ili ga još uvijek pohađaju, prema mjestu studiranja

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

Kod pitanja o korištenju zdravstvenih usluga, utjecaj Karlovca najviše dolazi do izražaja. Na pitanje broj 15., koje se odnosi na korištenje osnovnih zdravstvenih usluga, ispitanici su većinom dali očekivan odgovor – njih 150 (94,3%) ih koristi u Jastrebarskom. S obzirom da u Jastrebarskom djeluje ispostava Doma zdravlja Zagrebačke županije, stanovnici nisu primorani ići u druge gradove zbog npr. ambulatnog liječenja ili odlaska kod stomatologa. No s druge strane, na pitanje gdje koriste zdravstvene usluge kojih nema u Jastrebarskom (specijalistički pregledi, terapije, bolničko liječenje, sl.) ispitanici su poprilično podijeljeni (Sl. 32.). Od ukupnog broja, 88 ispitanika (55,4%) takve zdravstvene usluge koristi većinom u Zagrebu ili uvijek u Zagrebu. Većinom u Karlovcu i uvijek u Karlovcu zaokružilo je 16,3% ispitanika, dok njih 45 (28,3%) podjednako ove usluge koristi u Zagrebu i Karlovcu. Iako je i u ovoj kategoriji Zagreb osjetno jači, zdravstvene funkcije Karlovca korištenije su od strane stanovnika Jastrebarskog više od bilo koje druge skupine funkcija koje Karlovac ima. Unatoč tome što Karlovac ima samo jednu bolnicu, ona se nalazi na svega 20 minuta vožnje autom od Jastrebarskog, i ta je vremenska udaljenost osjetno manja nego do zagrebačkih bolnica. Uz to, kvaliteta pružene skrbi i usluga nimalo ne zaostaje za bolnicama u Zagrebu.

Sl. 32. Korištenje zdravstvenih usluga kojih nema u Jastrebarskom (N=159)

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

Opškrbu prehrambenim proizvodima stanovnici Jastrebarskog uglavnom obavljaju na području svog Grada (Tab. 10.). Razlog tome jest taj što u Gradu posluju, uz mrežu malih trgovina, tri velika trgovačka centra koji, osim stanovništva Grada Jastrebarskog, snabdijevaju i značaj dio drugih općina nastalih iz bivše općine Jastrebarsko. Za razliku od primarnih proizvoda, opškrbu obućom i odjećom te tehničkom robom i namještajem uglavnom se vrši u

Zagrebu, a malim dijelom i u Karlovcu. Iako u Jastrebarskom postoji nekoliko trgovina sa ovakvom vrstom robe, znatno veći izbor i niže cijene razlozi su zašto stanovništvo prilikom takve vrste opskrbe odlazi u velike gradove u blizini.

Tab. 10. Mjesta zadovoljavanja opskrbnih potreba ispitanika

Mjesto opskrbe	Opskrba prehrambenim proizvodima		Opskrba obućom i odjećom		Opskrba tehničkom robom i namještajem	
	broj	%	broj	%	broj	%
Jastrebarsko	151	95,0	7	4,4	5	3,1
Zagreb	3	1,9	135	84,9	140	88,1
Karlovac	5	3,1	16	10,1	14	8,8
Ostalo	0	0,0	1	0,6	0	0,0

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

Kulturna ponuda na području Grada Jastrebarskog je relativno slaba. Od kulturne ponude vrijedi izdvojiti tek Gradski muzej i galeriju (URL 2). Kino dvorana postoji, ali već 15 godina ne projicira filmove. Koristi se samo za povremene kazališne predstave i koncerte. Stoga ne čudi da je 77,4% svih ispitanika na pitanje „Posjećujete li kulturne institucije izvan Jastrebarskog?“ odgovorilo potvrdno. Kulturne institucije isključivo na području Grada posjećuje 11,3% ispitanika dok isto toliko ispitanika uopće ne posjećuje kulturne institucije. Čak 94,3% ispitanika koji posjećuje kulturne institucije van Jastrebarskog to čini u Zagrebu, i to najviše kina (66,4%) i kazališta (28%) (Tab. 11). Razlog ovakvih rezultata zasigurno je činjenica ta što Zagreb ima iznimno bogatu i raznovrsnu kulturnu ponudu.

Tab. 11. Korištenje kulturnih institucija prema vrsti kulturnih institucija i mjestu korištenja

Kulturna institucija	Ukupno		Zagreb		Karlovac		Ostalo	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Muzeji	12	9,8	10	8,6	1	20,0	1	50,0
Kazališta	31	25,2	28	24,1	2	40,0	1	50,0
Kina	79	64,2	77	66,4	2	40,0	0	0,0
Galerije	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Koncertne dvorane	1	0,8	1	0,9	0	0,0	0	0,0
Ukupno	123	100,0	116	100,0	5	100,0	2	100,0

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

Sportsko-rekreacijske sadržaje koristi znatno manje ispitanika. Čak 27,7% njih uopće ne koristi sportsko-rekreacijske sadržaje, 39% ih koristi samo na području Jastrebarskog dok samo 33,3% ispitanika koristi sportsko-rekreacijske sadržaje izvan Jastrebarskog. Od te trećine, 75,5% sportsko-rekreacijske sadržaje koristi u Zagrebu, 13,2% u Karlovcu, a 11,3%

ispitanika u ostalim gradovima i općinama. Gotovo pola ispitanika koji koriste neki sadržaj van Jastrebarskog odnosi se na korištenje bazena odnosno plivanja, i to pretežito u Zagrebu (Tab. 12.). Takav udio ne iznenađuje budući da u Jastrebarskom ne postoje adekvatan bazen. Zanimljivo da je četvero ispitanika odgovorilo da bazene/plivanje koristi u Karlovcu. Ti ispitanici su vjerojatno pod tim mislili na kupanje na nekim od karlovačkih rijeka, budući da na području Karlovca nema javnih bazena. Od ostalih korištenih sadržaja značajnije su zastupljeni planinarenje, teretane i nogomet odnosno nogometni tereni.

Tab. 12. Korištenje sportsko-rekreacijskih sadržaja prema vrsti i mjestu korištenja

Sportsko-rekreacijski sadržaji	Ukupno		Zagreb		Karlovac		Ostalo	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Bazeni/plivanje	26	49,1	22	55,0	4	66,7	0	0,0
Planinarenje	11	20,8	6	15,0	0	0,0	5	71,4
Teretana	5	9,4	5	12,5	0	0,0	0	0,0
Nogomet	4	7,5	4	10,0	0	0,0	0	0,0
Ostalo	7	13,2	3	7,5	2	33,3	2	28,6
Ukupno	53	100,0	40	100,0	6	100,0	7	100,0

Izvor: Vlastito anketno istraživanje, 2020

5. Zaključak

Nakon provedene analize relevantnih pokazatelja, nameće se zaključak da su Zagreb i Karlovac imali iznimno značaj utjecaj na socioekonomski razvoj Jastrebarskog. Usporedi li se utjecaj ta dva grada, vidi se da je Zagrebov nerazmjerno značajniji, dok je u usporedbi s njim utjecaj Karlovca tek sporedan. Pod utjecajem Zagreba započeli su procesi deagrarizacije, industrijalizacije i urbanizacije, koji su za posljedicu imali socijalno prestrukturiranje stanovništva. U tome su veliku ulogu imale dnevne migracije, koje su omogućavale svakodnevna putovanja na posao i školovanje, ali i sprječavale trajna preseljenja, barem u dijelu Grada Jastrebarskog koji je bliži središnjem naselju. Uz to, značajnu ulogu ima jako dobra prometna povezanost koja je, osim što je omogućavala dnevne migracije, pomogla Jastrebarskom da poveća razinu urbaniziranosti, osnaži svoje funkcije i sadržaje te dostigne određenu razinu funkcionalne samostalosti.

Danas Jastrebarsko, iako funkcionalno donekle samostalno, i dalje je zavisno od funkcija i sadržaja u većim gradovima. Anketnim istraživanjem o korištenju funkcija van Jastrebarskog potvrđena je pretpostavka da funkcije kojih u Jastrebarskom nema ili nisu dovoljno kvalitetne, gotovo svi stanovnici Jastrebarskog koriste u Zagrebu i Karlovcu. To se prije svega odnosi na funkcije rada i školovanja, ali i ostalih za život bitnih funkcija – zdravstvo, opskrba, kultura, sport, rekreacija i dr. Također, rezultati istraživanja potvrdili su i pretpostavku o dominaciji Zagreba u tom polariziranom korištenju funkcija. Zagreb dominira u korištenju svih funkcija, a nešto značajniji udio Karlovac ima tek kod korištenja funkcija zdravstva i visokog obrazovanja, ali ni te funkcije ne prelaze barem četvrtinu od ukupnog broja korisnika tih funkcija sa područja Grada.

Dojam je da se Jastrebarsko, iako već duži period u dnevnom urbanom sistemu Zagreba, s njim sve jače prostorno i funkcionalno povezuje te je za očekivati nastavak takvog trenda, dok će sporedna, ali nezanemariva uloga Karlovca ostati na otprilike istoj razini utjecaja na Grad Jastrebarsko. Ostaje za vidjeti hoće li tu povezanost Jastrebarsko kapitalizirati razvojem gospodarstva, demografskim rastom uzrokovanim suburbanizacijom Zagreba i jačanjem postojećih te stvaranjem novih funkcija, ili će ostati na istom ili sličnom stupnju razvoja te i dalje u velikoj mjeri biti ovisan o velikim gradovima u blizini.

Popis literature

- Braičić, Z., Džihic, E., 2015: Utjecaj urbanih funkcija Siska i Petrinje na transformaciju i gravitacijsku usmjerenost prigradskog naselja Mošćenica, *Sociologija i prostor*, 53 (3), 233-253
- Bakšić i dr., 2001: *Jastrebarsko 1249. – 1999.: 750 godina grada*, Naklada Slap, Jastrebarsko
- Dizdar, Z., Leček, S., 2003: *Zagrebačka županija*, Zagreb
- Falica, Đ., 1981: Jastrebarsko u sistemu satelitskih naselja Zagreba, diplomski rad, Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb
- Gelo, J., Wertheimer-Baletić, A., 1990: Ukupno i prirodno kretanje stanovništva Hrvatske, *Sociologija sela*, 28 (107/108), 1-18
- George, P. (1959): *Questions de Geographie de La PopuZation*, Presses Universitaires de France, Paris
- Jugović, M., Malić, A., 1994: Tok deagrarizacije i deruralizacije u Zagrebačkoj županiji, *Sociologija sela*, 32 (1/2), 43-52
- Klobučar, A., 2015: Atrakcijska osnova turizma Grada Jastrebarskog, diplomski rad, Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb
- Lončar, J., Stiperski, Z., 2019: *Industrijska geografija*, Meridijani, Zagreb
- Magaš, D., 2013: *Geografija Hrvatske*, Meridijani, Zagreb
- Nejašmić, I., 2005: *Demogeografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima*, Školska knjiga, Zagreb
- Njegač, D., 1989: Oblici i značenje decentralizacije industrije Zagreba u Hrvatsko Zagorje, *Radovi* 24 (24), 101-110.
- Palčić, M., 2014: Sociogeografska transformacija Grada Jastrebarskog, diplomski rad, Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb
- Pejnović, D., 1993: Utjecaj prometnog sustava na socijalno gospodarski razvoj i organizaciju prostora ličke regije, *Geografski glasnik* 55, 157–181.
- Sić, M., 1981: Auto-cesta Zagreb – Karlovac, *Radovi* 15-16: 33-46
- Vresk, M., 1978: Gradska regija Zagreba, *Geografski glasnik*, 40: 59-87
- Vresk, M., 1984: Dnevni urbani sistem Zagreba, *Geografski glasnik* 46 (1)
- Vresk, M., 1989a: Urbanizacija i mobilnost stanovništva, *Hrvatski geografski glasnik* 51(1)

- Vresk, M., 1989b: Neke promjene u funkciji rada i gravitacijskim područjima većih centara Hrvatske 1961. – 1981. godine, *Radovi* 24 (24), 43–57.
- Vresk, M., 1997: Suburbanizacija Zagreba, *Hrvatski geografski glasnik*, 59: 49-71

Popis izvora

- Državni zavod za statistiku. 1994a: *Popis stanovništva, kućanstva i stanova 1991: poljoprivredno stanovništvo prema aktivnosti i spolu*, Zagreb
- Državni zavod za statistiku. 1994b: *Popis stanovništva, kućanstva i stanova 1991: stanovništvo staro 15 i više godina prema spolu i završenoj školi*, Zagreb
- Državni zavod za statistiku, 2003a: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: dnevni i tjedni migranti, po naseljima*, Zagreb
- Državni zavod za statistiku, 2003b: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: migracijska obilježja stanovništva, po naseljima*, Zagreb
- Državni zavod za statistiku, 2003c: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: poljoprivredno stanovništvo prema aktivnosti i spolu, po naseljima*, Zagreb
- Državni zavod za statistiku, 2003d: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: stanovništvo staro 15 i više godina prema spolu i završenoj školi, po gradovima/općinama*, Zagreb
- OŠ Ljubo Babić, 2019: *Učenici Osnovne škole Ljubo Babić prema mjestu gdje su upisali srednju školu*, Jastrebarsko
- Savezni zavod za statistiku, 1965: *Popis stanovništva i stanova 1961.: Ukupno i poljoprivredno stanovništvo prema aktivnosti i spolu*, Beograd.
- Savezni zavod za statistiku, 1972a: *Popis stanovništva i stanova 1971.: Stanovništvo prema migracionim obilježjima*, Beograd
- Savezni zavod za statistiku, 1972b: *Popis stanovništva i stanova 1971.: Stanovništvo prema spolu i starosti*, Beograd.
- Savezni zavod za statistiku, 1972c: *Popis stanovništva i stanova 1971.: Stanovništvo staro 10 i više godina prema spolu i završenoj školi, po naseljima*, Beograd
- Savezni zavod za statistiku, 1972d: *Popis stanovništva i stanova 1971.: Ukupno i poljoprivredno stanovništvo prema aktivnosti i spolu*, Beograd

- Savezni zavod za statistiku, 1984a: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 1981.: stanovništvo staro 15 i više godina prema spolu i završenoj školi, po naseljima*, Beograd
- Savezni zavod za statistiku, 1984b: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 1981.: ukupno poljoprivredno stanovništvo prema aktivnosti i spolu*, Beograd
- SŠ Jastrebarsko, 2019: *Učenici Srednje škole Jastrebarsko prema mjestu gdje su upisali visoko učilište*, Jastrebarsko

Popis mrežno dostupnih izvora:

URL 1: Bošković, R., 2019: Kako se gradila najvažnija hrvatska pruga, *Večernji list*, 12. lipanj, <https://www.vecernji.hr/vijesti/kako-se-gradila-najvažnija-hrvatska-pruga-1325601>

URL 2: Digitalna pedološka karta Hrvatske, http://tlo-i-biljka.eu/iBaza/Pedo_HR/index.html (20.08.2019.)

URL 3: Druga topografska izmjera Hrvatske u Habsburškoj monarhiji (1865.-1869.), <https://mapire.eu/en/map/secondsurvey-croatia/?layers=9&bbox=1769545.8686874148%2C5746335.369727361%2C1788788.890558208%2C5753979.072555878> (21.08.2019.)

URL 4: Državna geodetska uprava: *Digitalni ortofoto snimak iz 1968. godine* <https://geoportal.dgu.hr/>, (01.06.2020.)

URL 5: Državna geodetska uprava, *Digitalni ortofoto snimak iz 2018. godine* <https://geoportal.dgu.hr/>, (01.06.2020.)

URL 6: Državna geodetska uprava, Registar prostornih jedinica, <https://dgu.gov.hr/registar-prostornih-jedinica-172/172> (20.08.2019)

URL 7: Državni zavod za statistku, 2005: *Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857. - 2001.*, <https://www.dzs.hr/>, (05.06.2020.)

URL 8: Državni zavod za statistku, 2013: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine: dnevni i tjedni migranti, po naseljima*, <https://www.dzs.hr/> (06.07.2020.)

URL 9: Državni zavod za statistku, 2013: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine: Kontingenti stanovništva po gradovima/općinama*, <https://www.dzs.hr/>, (05.06.2020.)

URL 10: Državni zavod za statistku, 2013: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine: stanovništvo prema migracijskim obilježjima i spolu, po naseljima*, <https://www.dzs.hr/> (04.07.2020.)

URL 11: Državni zavod za statistku, 2013: *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine: stanovništvo prema starosti i spolu, po naseljima*, <https://www.dzs.hr/> (05.06.2020.)

URL 12: Državni zavod za statistiku, 2016: *Dolasci i noćenja turista u 2015.*,
<https://www.dzs.hr/>, (01.07.2020.)

URL 13: Državni zavod za statistiku, 2017: *Dolasci i noćenja turista u 2016.*,
<https://www.dzs.hr/>, (01.07.2020.)

URL 14: Državni zavod za statistiku, 2018: *Dolasci i noćenja turista u 2017.*,
<https://www.dzs.hr/>, (01.07.2020.)

URL 15: Državni zavod za statistiku, 2019: *Dolasci i noćenja turista u 2018.*,
<https://www.dzs.hr/>, (01.07.2020.)

URL 16: Državni zavod za statistiku, 2020: *Dolasci i noćenja turista u 2019.*,
<https://www.dzs.hr/>, (01.07.2020.)

URL 17: Hrvatske autoceste, 2020: *Prosječni godišnji i prosječni ljetni dnevni promet na cestama Republike Hrvatske za 2019. godinu*, <https://www.hac.hr/hr/>, (01.07.2020.)

URL 18: Opće značajke klime Hrvatske,
https://meteo.hr/klima.php?section=klima_hrvatska¶m=k1 (20.08.2019.)

URL 19: Strategija razvoja grada Jastrebarskog 2016.-2020.,
http://www.jastrebarsko.hr/download/strategija-razvoja-grada-jastrebarsko-za-2016-do-2020-_16_12.pdf (19.08.2019.)

Popis slika

- Sl.1. Proučavana administrativno-teritorijalno jedinica i njen geografski položaj
- Sl.2. Franciskanska topografska izmjera Jastrebarskog i bliže okolice
- Sl. 3. Digitalni ortofoto snimak iz 1968. godine
- Sl. 4. Digitalni ortofoto snimak iz 2018. godine
- Sl. 5. Veličina naselja na području Grada Jastrebarskog i njihov prostorni razmještaj
- Sl. 6. Dobno-spolna struktura Grada Jastrebarskog za 2011. godinu
- Sl. 7. Prometno-geografski položaj Jastrebarskog
- Sl. 8. Broj turističkih dolazaka i noćenja na području Jastrebarskog za razdoblje 2015.-2019.
- Sl. 9. Kretanje udjela poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu na području Grada Jastrebarskog za razdoblje 1961.-2001.
- Sl. 10. Udio poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu po naseljima Grada Jastrebarsko za 1971. godinu
- Sl. 11. Udio poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu po naseljima Grada Jastrebarsko za 2001. godinu
- Sl. 12. Kretanje broja stanovnika na području Grada Jastrebarskog, naselja Jastrebarskog i ostalih naselja
- Sl. 13. Indeks promjene broja stanovnika po naseljima Grada Jastrebarskog (1971./2011.)
- Sl.14. Udio gradskog stanovništva u ukupnom broju stanovnika Grada Jastrebarsko od 1948. do 2011. godine
- Sl.15. Udio doseljenog stanovništva na području Grada Jastrebarsko za 1971. i 2011. godinu
- Sl.16. Udio doseljenog stanovništva po naseljima Grada Jastrebarsko za 2011. godinu
- Sl. 17. Struktura dnevnih migranata prema spolu za 2001. i 2011. godinu
- Sl. 18. Udio dnevnih migranata u ukupnom stanovništvu po naseljima Grada Jastrebarskog za 2011. godinu
- Sl. 19. Shema“Industrijsko-komunalne zone“
- Sl. 20. Digitalni ortofoto snimak GZ Jalševac
- Sl. 21. Mozaik sitnih katastarskih čestica na području Gospodarske zone Jalševac
- Sl. 22. Promjene u obrazovnoj strukturi stanovništva Grada Jastrebarskog od 1971. do 2011. godine

- Sl. 23. Učenici Osnovne škole Ljubo Babić prema mjestu gdje su upisali srednju školu
- Sl. 24. Učenici Srednje škole Jastrebarsko prema mjestu gdje su upisali visoko učilište
- Sl. 25. Učestalost putovanja ispitanika u Zagreb i Karlovac
- Sl. 26. Glavni razlog putovanja ispitanika u Zagreb i Karlovac
- Sl. 27. Najčešće korišteno prijevozno sredstvo prilikom putovanja u Zagreb i Karlovac
- Sl. 28. Stanovnici Grada Jastrebarskog koji ne rade na području svog Grada (N=46 ispitanika)
- Sl. 29. Zaposleni prema mjestu rada i sektoru rada
- Sl. 30. Ispitanici prema mjestu gdje su pohađali/pohađaju srednju školu (N=159)
- Sl. 31. Ispitanici koji su završili visoko učilište ili ga još uvijek pohađaju, prema mjestu studiranja
- Sl. 32. Korištenje zdravstvenih usluga kojih nema u Jastrebarskom (N=159)

Popis tablica

- Tab. 1. Promjena broja stanovnika od 1857. do 2011. godine za Grad Jastrebarsko, Zagrebačku županiju i Republiku Hrvatsku
- Tab. 2. Velike dobne skupine Grada Jastrebarskog po spolu za 2011. godinu
- Tab. 3. Prosječni godišnji i prosječni ljetni dnevni promet na glavnim jaskanskim cestovnim prometnicama
- Tab. 4. Doseljeni na područje Grada Jastrebarskog prema području doseljenja za 2001. i 2011. godinu
- Tab. 5. Struktura dnevnih migranata Grada Jastrebarskog za 2001. i 2011. godinu
- Tab. 6. Dnevni migranti prema mjestu migriranja za 2011. godinu
- Tab. 7. Dnevni migranti u Zagreb i Karlovac s obzirom na razlog putovanja i vrstu korištenog prijevoza
- Tab. 8. Zaposleni prema mjestu rada i vrsti prijevoza koju koriste za odlazak na posao
- Tab. 9. Ispitanici po mjestu i vrsti srednje škole koju su pohađali ili još uvijek pohađaju
- Tab. 10. Mjesta zadovoljavanja opskrbnih potreba ispitanika
- Tab. 11. Korištenje kulturnih institucija prema vrsti kulturnih institucija i mjestu korištenja
- Tab. 12. Korištenje sportsko-rekreacijskih sadržaja prema vrsti i mjestu korištenja

Anketni upitnik

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Anketno istraživanje o korištenju funkcija izvan područja Grada Jastrebarskog

Student: Tomislav Lončarić, 2. godina diplomskog istraživačkog studija geografije, smjer:
Geografski informacijski sustavi
Mentor: doc.dr.sc. Vedran Prelogović

Poštovani ispitanici, pred Vama je anketa o korištenju funkcija izvan područja Grada Jastrebarskog, napravljena u svrhu pisanja diplomskog rada *Utjecaj Zagreba i Karlovca na socioekonomski razvoj Jastrebarskog*, pri Geografskom odsjeku Prirodoslovno matematičkog fakulteta u Zagrebu. Anketa će se koristiti isključivo u znanstveno-istraživačke svrhe i potpuno je anonimna. Na svako pitanje zaokružite jedan odgovor, a ukoliko Vaš odgovor nije u ponuđenima, molim Vas da pod "Ostalo" ili "Negdje drugdje" na praznu crtu napišete Vaš odgovor. Nakon prvih pet općenitih pitanja, anketa je podijeljena u šest odjeljaka. U odjeljku koji se odnosi na korištenje funkcije rada, molim Vas da ukoliko ste umirovljenik, odaberete odgovore koji su vrijedili za vrijeme dok ste bili u radnom odnosu. Također, ukoliko ste učenik ili student, molim Vas da taj odjeljak zanemarite.

Spol: M Ž

Dob: a) ≤ 19 b) 20-24 c) 25-39 d) 40-59 e) > 60

Status: a) Učenik b) Student c) Zaposlen d) Nezaposlen e) Umirovljenik

Stupanj obrazovanja:

a) Bez škole b) Završena OŠ c) Završena SŠ d) Završena viša škola e) Završen fakultet

Naselje stanovanja: _____

Učestalost i način putovanja u Zagreb i Karlovac

1. Koliko često putujete u Karlovac?

- a) svaki dan
- b) 4-5puta tjedno
- c) 1-2 puta tjedno
- d) nekoliko puta mjesečno
- e) rjeđe od navedenog

2. Koji je glavni razlog Vašeg putovanja u Karlovac?

- a) školovanje
- b) rad
- c) zdravstvo
- d) opskrba
- e) sport i rekreacija
- f) kultura (posjet kazalištima, muzejima i sl.)
- g) ostalo _____

3. Koliko često putujete u Zagreb?

- a) svaki dan
- b) 4-5 puta tjedno
- c) 1-2 puta tjedno
- d) nekoliko puta mjesečno
- e) rjeđe od navedenog

4. Koji je glavni razlog Vašeg putovanja u Zagreb?

- a) školovanje
- b) rad
- c) zdravstvo
- d) opskrba
- e) sport i rekreacija
- f) kultura (posjet kazalištima, muzejima i sl.)
- g) ostalo _____

5. Kojim prijevoznim sredstvom najčešće putujete u Karlovac?

- a) osobnim motornim vozilom
- b) autobusom
- c) vlakom
- d) biciklom
- e) ostalo _____

6. Kojim prijevoznim sredstvom najčešće putujete u Zagreb?

- a) osobnim motornim vozilom
- b) autobusom
- c) vlakom
- d) biciklom
- e) ostalo _____

Funkcija rada

7. Nalazi li se Vaše radno mjesto izvan područja Grada Jastrebarsko?

- a) da
- b) ne

8. Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje potvrđan, navedite na području koje JLS se nalazi vaše radno mjesto?

- a) Zagreb
- b) Klinča Sela
- c) Samobor
- d) Sv. Nedelja
- e) Karlovac
- f) Stupnik
- g) ostalo _____

9. Kako putujete na posao?

- a) osobnim motornim vozilom
- b) autobusom
- c) vlakom
- d) biciklom
- e) ostalo _____

10. U kojem ekonomskom sektoru radite?

- a) primarni
- b) sekundarni
- c) tercijarni
- d) kvartarni

Obrazovne funkcije

11. Gdje ste završili/pohađate srednju školu?

- a) Jastrebarsko
- b) Karlovac
- c) Zagreb
- d) ostalo _____
- e) nisam završio srednju školu

12. Srednju školu kojeg usmjerenja ste završili/pohađate?

- a) Gimnazija
- b) Četverogodišnja strukovna škola
- c) Trogodišnja strukovna škola
- d) Ostalo _____

13. Studirate li/jeste li završili fakultet?

- a) da
- b) ne

14. Gdje studirate/ste završili fakultet?

- a) Zagreb
- b) Karlovac
- c) Rijeka
- d) ostalo _____

Zdravstvene funkcije

15. Gdje koristite osnovne zdravstvene usluge (ambulantno liječenje i sl.)?

- a) Jastrebarsko
- b) Karlovac
- c) Zagreb
- d) negdje drugdje _____

16. Gdje koristite zdravstvene usluge kojih nema u Jastrebarskom (specijalistički pregledi, terapije, bolničko liječenje, sl.)?

- a) uvijek u Karlovcu
- b) većinom u Karlovcu
- c) podjednako Karlovac i Zagreb
- d) većinom u Zagrebu
- e) uvijek u Zagrebu
- f) negdje drugdje _____

Funkcije opskrbe

17. Gdje se većinom opskrbljujete prehrambenim proizvodima?

- a) Jastrebarsko
- b) Karlovac
- c) Zagreb
- d) ostalo _____

18. Gdje se većinom opskrbljujete obućom i odjećom?

- a) Jastrebarsko
- b) Karlovac
- c) Zagreb
- d) ostalo _____

19. Gdje se većinom opskrbljujete tehničkom robom i namještajem?

- a) Jastrebarsko
- b) Karlovac
- c) Zagreb
- d) ostalo _____

Kulturne funkcije

20. Posjećujete li kulturne institucije izvan Jastrebarskog?

- a) Da
- b) Ne
- c) Uopće ne posjećujem kulturne institucije

21. Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje potvrđan, navedite gdje pretežito posjećujete kulturne institucije izvan Jastrebarskog?

- a) Karlovac
- b) Zagreb
- c) ostalo _____

22. Koje kulturne institucije pretežito posjećujete izvan Jastrebarskog?

- a) Muzeje
- b) Kazališta
- c) Kina
- d) Galerije
- e) Ostalo _____

Sportsko-rekreacijske funkcije

23. Koristite li sportsko-rekreacijske usluge izvan Jastrebarskog?

- a) da
- b) ne
- c) Uopće ne koristim sportsko rekreacijske usluge

24. Ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje potvrđan, navedite gdje pretežito koristite sportsko-rekreacijske usluge?

- a) Karlovac
- b) Zagreb
- c) Ostalo _____

25. Koje sportsko-rekreacijske usluge pretežito koristite izvan Jastrebarskog?

- a) Bazeni/plivanje
- b) Biciklizam
- c) Planinarenje
- d) Ostalo _____